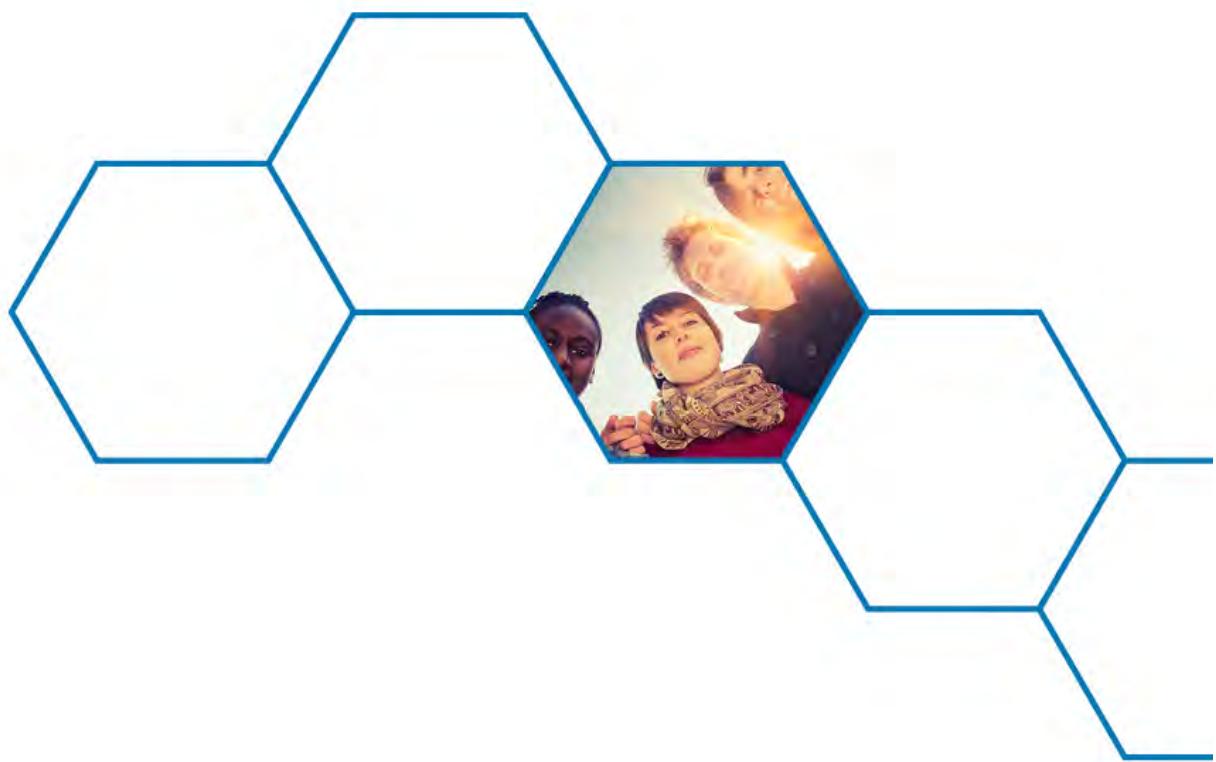

Vad möter de unga?

En förstudie gällande områdena samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i utbildningssystemet i Skåne

---

Författare: Charlotta Levin

Februari 2014

Förord

Med målsättningen att öka sysselsättningen bland de unga finns två underliggande spår, dels ett behov av ökat entreprenörskap för att stärka nyföretagande och innovation, dels ökad samverkan mellan skola och arbetsliv, kopplat till en matchningsproblematik. Skåne står inför flera stora utmaningar, flertalet kopplade till området i denna förstudie – samverkan mellan skola och arbetsliv samt entreprenörskap i utbildningssystemet.

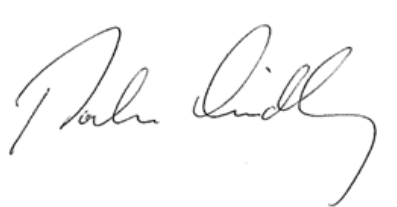
Skåne behöver fler och starkare företag. Dagens globaliserade samhälle med ökad konkurrens kräver en ständig förnyelse av näringslivet, där entreprenörskap tillsammans med innovation spelar en viktig roll. Entreprenörskap utgör drivkraften för innovation, konkurrenskraft, skapandet av nya arbetstillfällen och tillväxt. Arbetet med att främja entreprenörskap måste bedrivas på flera områden. Ett entreprenöriellt lärande inom utbildningssystemet, där attityder och förhållningssätt till entreprenörskap stimuleras, är ett sätt att förbereda elever för de utmaningar som finns i dagens samhälle. Ibland sätts likhetstecken mellan entreprenörskap och att starta företag. Ett entreprenöriellt förhållningssätt är dock minst lika viktigt för att som anställd kunna vara handlingskraftig, självständig och kunna medverka till en kreativ och välutvecklad organisation.

De unga behöver tidigt få en god kontakt med och kunskap om arbetslivet, genom till exempel arbetsmarknadskunskap, praktikplatser och mentorsföretag. Individer som passerar genom utbildningssystemet ska ha erhållit en god bild av arbetsmarknaden och yrkesmöjligheter kopplade till det egna valet.

Med dessa utmaningar synliggjorda, behöver vi tillsammans kraftsamla för att stötta de ungas resa mot en relevant sysselsättning i samhället. Detta gäller arbetsgivare, framtida arbetstagare, utbildningsanordnare, högskola/universitet, berörda myndigheter och organisationer, både på nationell, regional och lokal nivå.

Denna rapport visar på en nulägesbild och pekar på ett antal behov, vad gäller hur vi i Skåne har arbetat och arbetar med olika aktörer för ökad samverkan mellan skola och arbetsliv samt entreprenörskap i utbildningssystemet i stort. Nästa steg blir att prioritera och fortsätta utveckla arbetet i syfte att bättre möta de ungas behov och stötta deras inträde på arbetsmarknaden.

Pontus Lindberg

Ordförande i Regionala tillväxtnämnden
Region Skåne

Stefan Lundgren

Styrelseordförande
Kommunförbundet Skåne

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	7
1.1 Förstudiens syfte	7
1.2 Urval och metod	7
1.3 Definitioner	8
1.3.1 <i>Entreprenörskap</i>	9
1.3.2 <i>Samverkan skola/arbetsliv och omvärld</i>	11
1.3.3 <i>Forskning på området</i>	12
2 Nulägesbeskrivning	13
2.1 Entreprenörskap – en förutsättning för nyföretagande och innovation	14
2.2 Hög ungdomsarbetslöshet	15
2.3 Kompetensförsörjning på arbetsmarknaden	16
3 Aktörskartläggning	17
3.1 Nationellt	17
3.1.1 <i>Skolverket</i>	17
3.1.2 <i>Tillväxtverket</i>	20
3.1.3 <i>Högskoleverket</i>	21
3.1.4 <i>Arbetsförmedlingen</i>	21
3.1.5 <i>Vinnova och Almi</i>	22
3.2 Regionalt	23
3.2.1 <i>Region Skånes roll och arbete på området</i>	23
3.2.2 <i>Kommunförbundet Skånes roll och arbete på området</i>	24
3.2.3 <i>Länsstyrelsen Skåne</i>	25
3.3 Kommunalt	25
3.4 Näringslivets perspektiv på samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap	27
3.5 Systembild	32
3.6 Olika aktörer/koncept med offentliga medel i Skåne	34
3.6.1 <i>Vad handlar koncepten om?</i>	37
3.6.2 <i>Utveckling över tid</i>	38
3.6.3 <i>Åldersspridning</i>	38
3.6.4 <i>Koppling till vetenskaplig grund/forskning</i>	38
3.6.5 <i>Eldsjälar</i>	38
3.6.6 <i>Finansiering av aktörerna</i>	38
3.7 Enkätresultat	41
4 Analys och förslag på åtgärder	45
4.1 Vad möter de unga?	45
4.2 Ett något splittrat system av offentligt finansierade aktörer i Skåne	46
4.3 Utvecklad långsiktig och effektiv finansiering av aktörssystemet	47
4.4 Stärkt samverkan nationellt/regionalt	47
4.5 Ökad kommunikation/samhandling/mötesplatser	47
4.5.1 <i>Mellan utbildningssystem och arbetsliv</i>	47
4.5.2 <i>Mellan kommunernas förvaltningar</i>	48
4.5.3 <i>Aktörer/organisationer emellan</i>	48
4.6 Fler koncept för de yngre åldrarna	48
4.7 Utveckling av regionaliserat system	48
4.8 Behov av metoder/koncept på vetenskaplig grund?	49
4.9 Studie- och yrkesvägledning, en väg mot bättre matchning	50
4.10 Samverkan skola/arbetsliv kopplat till jämställdhet, tillgänglighet och integration	51
4.11 Vidgad syn på samverkan skola/arbetsliv	52
4.12 Fokus på teknik/NO	52
5 Referenser	55
6 Bilaga	59

Sammanfattning

I Skåne har arbetet med att stimulera samverkan skola/arbetsliv (SSA) och entreprenörskap i utbildningssystemet pågått sedan cirka tio år tillbaka. Utifrån en skånsk nulägesbild med hög ungdomsarbetslöshet, matchningsproblematik och en ambition att stärka entreprenörskap och innovationsklimat, ges i denna förstudie en bild av olika aktörer verksamma för att stötta arbetet med entreprenörskap och SSA i utbildningssystemet. Aktörerna utgörs av både myndigheter, kommuner, organisationer och föreningar aktiva på nationell, regional och lokal nivå. Även näringslivets perspektiv på området beskrivs. Huvuddelen av kartläggningen fokuserar på de aktörer som arbetar för att främja utvecklingen av SSA och entreprenörskap hos de unga (från förskoleåldern upp till högskole- och universitetsnivå/-25 år), som drivs av offentliga medel och idag finns tillgängliga för utbildningssystemet i Skåne. Totalt har cirka 35 aktörer kring detta identifierats i Skåne och flera av dem agerar både på nationell och regional nivå och några enbart lokalt.

Utifrån analys av förstudiens resultat har ett antal övergripande utmaningar identifierats, som sedan delas in i mer specifika utmaningar/behov. Dessa mynnar slutligen ut i ett antal olika åtgärdsförslag, möjliga för olika organisationer att handla kring, vilka i huvudsak kan ses i sammanställningen nedan. Varje del beskrivs mer detaljerat under avsnitt 4.

Övergripande utmaningar	Specifika utmaningar/behov	Åtgärdsförslag
Ett något splittrat system av offentligt finansierade aktörer	Utvecklad långsiktig och effektiv finansiering av aktörssystemet.	Skapa forum för diskussion om långsiktig och effektiv finansiering av aktörssystemet
	Stärkt samverkan mellan nationell och regional nivå	Initiera en dialog och kommunikation mellan dessa nivåer
	Ökad kommunikation/mötesplatser/lärande olika aktörer emellan	Upprätta lärandemöten/mötesplatser mellan: <ul style="list-style-type: none"> • utbildningssystem och arbetsliv (inkl. representanter för branscherna) • kommunernas utbildnings- och näringslivsförvaltningar • aktörer/organisationer
Legitimitet för entreprenörskap/SSA och skolans förberedande roll inför arbetslivet	Behov av fler koncept för de yngre åldrarna i Skåne	Säkerställa att fler koncept för de yngre, kring framförallt entreprenöriellt förhållningssätt, erbjuds i Skåne
	Behov av regionaliserat system	Utveckling av regionalt center kring frågorna
Utveckla SSA-arbetet i Skåne	Behov av aktörer med metoder/koncept på vetenskaplig grund	Ta fram en effektstudie av de olika aktörernas koncept och metoder
	Behov av stärkt studie- och yrkesvägledningsfunktion till exempel vad det gäller anskaffning av praktikplatser	Samköra flera olika utvecklingsområden regionalt, till exempel initiera en digital webbplats för anskaffning av praktikplatser
	Behov av SSA kopplat till områdena jämställdhet, tillgänglighet och integration	Synliggöra och öka kunskapen om dessa områden gällande SSA
	Vidgad syn på SSA	Utveckla arbetsformerna för SSA: <ul style="list-style-type: none"> • Till exempel involvera olika organisationer, idéburen sektor och föreningsliv i större utsträckning. • Synliggöra vikten av och stimulera tvärvetenskaplighet inom praktik och samverkan med arbetslivet.

1 Inledning

I detta kapitel beskrivs uppdraget och dess syfte. Därefter följer de urval och vilka metoder som använts för att samla in informationen i förstudien.

Vidare ges en bild av hur definitioner och begrepp för entreprenörskap och samverkan skola/arbetsliv har växt fram och hur de är sammankopplade med varandra. Områdena är inte nya i utbildningssammanhang och är heller inte enbart svenska företeelser utan har förankring inom såväl EU, OECD, Unesco och Världsbanken. Mycket har sagts kring områdena från olika organisationer och begreppen har påverkats under tidens gång och samhällets utveckling, vilket gjort att begreppet breddats och fått vidare och fler innebörder. Avslutningsvis berörs forskning på området begränsat.

Med begreppet ”skola” i ”samverkan skola/arbetsliv”, avses hela utbildningssystemet, det vill säga allt från förskola till högskola/universitet.

1.1 Förstudiens syfte

Syftet med förstudien är att få en tydligare bild av det aktörssystem som kommit att växa fram i Skåne, för att på olika sätt stärka entreprenörskap och det entreprenöriella förhållningssättet, samt samverkan mellan skola och arbetsliv. Uppdraget har handlat om att kartlägga de aktörer som är verksamma på arbetsmarknads-, kompetensförsörjnings- och entreprenörskapsområdet idag samt hur deras olika funktioner täcker olika behov hos målgruppen. Resultatet ska generera en tydligare helhetsbild av hur de tre områdena hänger samman, kopplat till ungas inträde på arbetsmarknaden samt arbetet med att stärka den skånska innovationskraften. Syftet är också att identifiera vilka behov och insatser som krävs för att utveckla och effektivisera detta system och ge bättre långsiktighet i arbetet med frågan. Förstudien kommer att vara ett viktigt underlag för framtida politiska beslut, men är även tänkt att vara ett viktigt kunskapsunderlag för de olika finansierarna nationellt, regionalt och lokalt. Tanken är att aktörerna i systemet ska ha nytta av rapporten för att bättre kunna se sin roll i systemet. Resultatet av förstudien ska användas som ett beslutsunderlag för hur arbetet i Skåne kan utvecklas långsiktigt samt vara ett underlag för en ny entreprenörskapsstrategi 2014–2020.

Uppdraget med förstudien har uppkommit dels som ett behov efter ENTRIS (Entreprenörskap i skolan, ESF-projekt 2009–2013) avslut och att ta ett helhetsperspektiv på området, samt efterfrågats av den regionala tillväxtnämndens politiker och gruppen Kompetens Samverkan Skåne, (KoSS), se mer under 3.2.1.

Uppdraget har genomförts mellan Region Skåne (område Näringsliv Skåne) tillsammans med representanter från Kommunförbundet Skåne, avdelningen Lärande och Arbetsliv.

1.2 Urval och metod

Som beskrivs ovan har förstudien genomförts i nära samarbete med en arbetsgrupp med representanter från Region Skåne och avdelningen Lärande och Arbetsliv på Kommunförbundet Skåne. Tillsammans med denna arbetsgrupp har metod, fokus och avgränsningar utvecklats och förankrats. Arbetsgruppen har totalt sammanträtt vid fyra tillfällen, och separat avstämning med enskilda deltagare har skett däremellan. Aktörskartläggningen omfattar såväl nationella myndigheter och organisationer på området, som regionala organisationer samt regionala/lokala aktörer som finansieras med någon form av offentliga medel och som är kopplade till utbildningssystemet, alternativt har unga upp till

25 år som sin primära målgrupp. Inom gruppen aktörer som finansieras med någon form av offentliga medel har totalt cirka 35 aktörer identifierats. Marknaden i övrigt erbjuder ett flertal privata företag på området, dessa är inte en del av kartläggningen. För unga utanför utbildningssystemet erbjuder Idélinjen, Idelinjen.se, en god överblick över aktörer att vända sig till vid behov. Flera av aktörerna inom Idélinjen dök även upp i denna förstudies kartbild. På grund av denna överlappning finns vissa aktörer med både i Idélinjen och i denna kartläggning.

I uppdraget att undersöka verksamma aktörer på området har olika referenspersoner involverats för att stämma av den framväxande bilden. Referenspersonerna representerar såväl myndigheter, kommuner, näringsliv, organisationer som den idéburna sektorn. Fakta om olika aktörer är hämtad i direktkontakt med organisationen, utifrån deras webbplatser eller tidigare upprättade rapporter.

En webbenkät har distribuerats till, dels förvaltningsnivå (barn och utbildning eller motsvarande, samt näringslivsenheten eller motsvarande) i Skånes samtliga 33 kommuner, dels till ledningsnivå för förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning i respektive kommun. Syftet var att få uppgifter om olika aktörers etablering och nyttjande av dessa aktörer i Skåne samt målgruppens behov och finansiering på området. Svarsfrekvensen på enkäten till förvaltningsnivå är 47 procent, med svar från samtliga kommuner utom fem. Svarsfrekvensen på enkäten till ledningsnivå är 20 procent, med svar från samtliga kommuner i Skåne. Eftersom ingen svarsfrekvens överstiger 50 procent, kan inga statistiska slutsatser dras. På grund av detta blev till exempel den geografiska spridningen av aktörernas ”upptagningsområden” inte möjlig att svara på. Om aktörerna förekommer regionalt eller ej har i stället bedömts utifrån kontakter med aktörer och referenspersoner.

Ett rundabordssamtal med företrädare för olika aktörer har genomförts vid ett tillfälle för att gemensamt stämma av och utveckla den framväxande bilden.

En viktig del i processen är att presentera arbetet samt förankra och vidare implementera förstudiens resultat. Därför kommer förstudiens resultat att presenteras i olika sammanhang med start under början av 2014.

”Huvudkartbilden” av aktörerna har åldern på individerna som bas, eftersom det i slutändan är individens uppfattning/engagemang/aktivitet i frågan som är viktig. För barn/elever i förskola–gymnasium utgör lärarna ett ”filter”, som aktören först måste ”nä”. Det centrala i aktörskartläggningen är som namnet säger att kartlägga olika aktörer i ett större system kopplat till det gemensamma uppdraget att skapa företagsamma och kreativa individer på olika nivåer genom entreprenörskap och samverkan mellan skola och arbetsliv. Kartläggningen har inte haft som ambition att analysera och kvalitetsgranska de enskilda aktörerna och deras funktion.

Den beskrivning och analys som presenteras i denna förstudie är en av flera möjliga. Det är en viktig uppgift för initierade aktörer att korrigera och komplettera beskrivningen, analysen och slutsatserna. Ambitionen att ge en väl täckande bild har varit stor, dock är detta en nulägesbild då läget förändras relativt snabbt med nya organisationers tillträde och frånfall på området.

1.3 Definitioner

Begreppsapparten kring entreprenörskap och samverkan skola/arbetsliv har växt fram under en tid och är inte helt entydig och klar. Här görs en genomgång av definitioner gällande de två begreppen entreprenörskap och samverkan skola/arbetsliv.

1.3.1 Entreprenörskap

Redan i OECD-rapporten *Towards an Enterprising Culture – a Challenge for Education and Training* (1989) omnämns de nya utmaningar som vårt utbildningssystem står inför kopplat till ökad tillväxt. Såväl ett smalt, som ett brett perspektiv på entreprenörskap beskrivs. Det smala perspektivet handlar framförallt om att starta företag och skapa ”business”. Det breda perspektivet avser personlig utveckling av olika kompetenser, såsom samarbetsförmåga, ansvarstagande, kreativitet och så vidare. I den så kallade Lissabonstrategin från 2000 framhålls entreprenörskap som en grundläggande färdighet kopplad till utbildning och livslångt lärande.

År 2006 tas nästa steg genom att Europaparlamentet och Europeiska rådet lägger fram en rekommendation om åtta nyckelkompetenser, varav den sjunde nyckelkompetensen, ”Initiativförmåga och företaganda”, beskrivs som individens förmåga att omvandla idéer till handling. I den nya strategin Europa 2020, med ledorden smart tillväxt, hållbar tillväxt och tillväxt för alla, är entreprenörskapsperspektivet kopplat till utbildning fortfarande tydligt. I ett av huvudinitiativen, ”Unga på väg”, betonas betydelsen av att utbildningssystemet håller en hög grad av kreativitet, innovation och entreprenörskap (Europa 2020).

I Sverige började entreprenörskap och företagande införas i den nationella utbildningspolicyn omkring år 2000. 2002 får Nutek (nuvarande Tillväxtverket) regeringsuppdraget att utveckla insatser för att främja ungas entreprenörskap, med särskild inriktning på skolan, med en budget på 12 miljoner kronor. 2004 får de uppdraget att genomföra ett treårigt nationellt program för entreprenörskap. Uppdraget fokuserade på fyra delområden varav två berörde det offentliga skolväsendet. Medel avsattes för såväl regionala som mindre, enskilda projekt.

I samband med detta uppdrag togs även den flitigt använda definitionen fram ”*Entreprenörskap är en dynamisk och social process, där individer, enskilt eller i samarbete, identifierar möjligheter och gör något med dem för att omforma idéer till praktiska och målinriktade aktiviteter i sociala, kulturella och ekonomiska sammanhang*”.

I maj 2009 antog regeringen ”Strategi för entreprenörskap inom utbildningsområdet”. Strategin beskriver en rad åtgärder som syftar till att stimulera arbetet kring entreprenörskap i utbildningen på alla nivåer. I samband med detta får Skolverket uppdraget att ta över Tillväxtverkets roll att stödja och stimulera arbetet inom området entreprenörskap i förskola, grundskola och gymnasium. Tillväxtverket får ansvaret för uppdraget mot universitet och högskolor.

2011 genomförs en omfattande skolreform och som ett led i arbetet får Skolverket även uppdraget att lyfta fram entreprenörskapet i samtliga styrdokument för skolan.

Skolverket formulerar begreppet som: ”*Entreprenörskap i skolan är ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummen lika mycket som det är en kunskap om egenföretagande. Det handlar om att ta fram och utveckla elevers inneboende nyfikenhet, initiativförmåga och självförtroende redan från tidiga åldrar./.../Entreprenörskap handlar om att utveckla nya idéer och att omsätta dessa idéer till något värdeskapande.*”

En annan definition, ofta använd som förklaringsmodell, är forskaren Bettina Backström-Widjeskogs (2008) uppdelning av entreprenörskap i skolan i följande delar:

- Immanent – pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet. Att utveckla elevers kompetenser som nyfikenhet, initiativförmåga, ansvarstagande och självtillit.
- Teknisk – olika aktörer/koncept, till exempel Ung Företagsamhet, Snilleblixtarna, Sommarlovsentreprenörer.
- Kooperativ – samverkan skola/arbetsliv.

Om entreprenörskap i skolan i begynnelsen tidigare främst handlade om enstaka insatser och aktiviteter som ofta löstes genom att ta in en aktör eller ett koncept utifrån, så betonas numera ett entreprenöriellt förhållningssätt i skolan som ska genomsyra all utbildning. Det är en förutsättning att skolledare och pedagoger känner att de äger frågan, och i den processen kan externa aktörer och koncept vara ett framgångsrikt sätt att ge ytterligare kraft och kompetens till det egna arbetet.

Fig 1. Olika definitioner och uttalanden kring entreprenörskap i utbildningssystemet.

1.3.2 Samverkan skola/arbetsliv och omvärld

Vikten av samverkan mellan skola och arbetsliv är inget nytt utan omnämns redan i den första läroplanen, Lgr 62. I Lgr 80 skrevs den praktiska arbetslivsorienteringen (PRAO) in som obligatorisk och även minsta antal veckor för detta angavs. Numera är PRAO inte längre obligatorisk vilket fått som följd att flera kommuner av besparingsskäl och bristande resurser inte längre erbjuder detta. Vissa kommuner har i stället funnit nya former för samverkan, medan vissa inte erbjuder det alls.

Styrdokumentet för både grundskolan och gymnasiet innehåller flera skrivningar kring vikten av samverkan i olika former till exempel:

”Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt”. (ur 2.6 Skolan och omvärlden, Lgr 11)

”Gymnasieskolan ska nära samverka med de obligatoriska skolformerna, arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet. Det är särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om yrkesutbildningen.” (ur Utbildningsval – arbete och samhällsliv, Gy 11)

I högskolelagen finns följande skrivning:

”I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta.” (Högskolelagen 1 kap 2§ 3 st)

Vissa högskolor/universitet har utvecklat egna krav på samverkan till exempel att alla eller viss andel av utbildningarna ska ha ett visst antal veckors verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Läs mer om högskolornas samverkan i till exempel Högskoleverkets rapport Högskolan samverkar vidare (2008:10 R).

Formerna för SSA i utbildningssystemet kan se olika ut. Några exempel är studiebesök, arbetsmarknadsdagar/jobbmässor, praktikplatser (PRAO, APL (Arbetsplatsförlagt Lärande), VFU), mentorföretag, bjuda in representanter från arbetslivet, skarpa uppdrag/projekt kopplade till verkliga ”problem”, examensarbeten, arbetsmarknadskunskap samt program/branschråd.

Samverkan mellan skola och arbetsliv/omvärld är tätt sammankopplat med det entreprenöriella lärandet. Kopplingen mellan skolans ämnesinnehåll och det omgivande samhällets behov och utveckling stärker sammanhangen och bidrar till ökad förståelse och ”meningsfullhet” i elevernas/studenternas arbete i skolan. Ofta benämns det som att eleverna/studenterna får ”skarpa” och ”autentiska” uppdrag att lösa som har bäring och betydelse för mottagare även utanför skolans verksamhet. (Falk-Lundqvist m fl, 2011)

Ett perspektiv på samverkan skola/arbetsliv är elevens lärande om yrke och arbetsliv, det vill säga arbetsmarknadskunskap. Elevernas kunskap om detta har minskat under åren, samtidigt som arbetsmarknaden blivit mer komplex. I Ungdomsbarometern (2010) svarar över hälften av landets 15-åringar ”Nej, men vill gärna veta” på frågan om de har koll på vilka yrken och utbildningar som det kommer att behövas mer/mindre av i framtiden. Med detta som bakgrund ställs helt nya krav på studie- och yrkesvägledningen. Det kan även nämnas i sammanhanget att en undersökning säger att elever i år 4 kan räkna upp totalt cirka 10-15 yrken. Ställs samma fråga i år 9 så är antalet detsamma (Jobba i Västerås, 2013).

Skollagen ställer krav på innehållet i skolornas studie- och yrkesvägledning. Elever i alla skolformer, utom förskolan och förskoleklassen, ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Studie- och yrkesvägledning kan ske i undervisningen, i olika former av vägledningssamtal och genom informationsinsatser, och är en uppgift för samtlig personal i skolan. De yrkeskategorier som arbetar med studie- och yrkesorientering är framför allt studie- och yrkesvägledare, lärare och rektorer.

1.3.3 *Forskning på området*

Entreprenörskap inom utbildning kan fortfarande betraktas som ett relativt obeforskat område. (Dock ska i sammanhanget annan forskning som tangerar området nämnas, till exempel motivationsforskning, forskning kring samarbete och effektiva team, hjärnforskning.) Under senare tid har det dock skett en ökning av studier på entreprenörskapsområdet. Ökningen är välkommen, eftersom en av faktorerna till att implementeringen av entreprenöriellt lärande dröjer är att det inte är beforskat och inte står på tillräcklig vetenskaplig grund. Forskare diskuterar både vad entreprenöriellt beteende kan vara och vilka nyckelbegrepp som karakteriserar en entreprenör (såsom handlingskraft, möjlighetssökande och samarbetsförmåga). Entreprenörens förmåga att ta sig an och utveckla olika områden är några av de aspekter som gör entreprenörskap intressant i utbildningssammanhang. I Sverige bedrivs forskning om entreprenörskap och skola på flera universitet och lärosäten varav Umeå universitet, Högskolan i Jönköping, Chalmers tekniska högskola, Luleå tekniska universitet, Mittuniversitetet i Härnösand, Mälardalens universitet samt Linnéuniversitetet är några exempel.

Ifous är ett fristående forskningsinstitut för förskola och skola med syfte att bevaka, stödja och påverka forskning och utveckling som kommer till nytta i lärares och ledares vardag. Ifous driver olika FoU-program, varav ett inom entreprenöriellt lärande. Programmet pågår 2012-2016 och innebär skolutvecklingsarbete på de 28 medverkande grund- och gymnasieskolorna parallellt och i nära samarbete med ett forskningsprojekt som leds av Umeå universitet. Forskningen avser studera samband mellan entreprenöriellt lärande och elevers resultat. Av de skånska kommunerna deltar Landskrona. FoU-programmet finansieras av skolhuvudmännen, Umeå universitet och Svenskt Näringsliv.

Entreprenörskapsforum, en nätverksorganisation med syfte att förena teori och praktik inom entreprenörskap- och småföretagsområdet, studerar entreprenörskap ur flera olika perspektiv, varav utbildningssystemet är ett. Entreprenörskapsforum har även utvärderat ett antal regionala skolprojekt. Några tydliga tendenser till hur forskning inom området utvecklas är däremot svåra att utläsa.

Inom ramen för denna förstudie finns inte utrymme för en forskningsöverblick, för detta hänvisas till Skolverkets publikation ”Skapa och Våga” (2010), kunskapsöversikten ”Entreprenöriellt lärande - Vad innebär det och vilken betydelse kan det ha?”, Lackéus (2013) samt ”Entreprenörskapsutbildning – från ABC till PhD”, Lackéus, Moberg (2013).

Vad det gäller forskning kring området samverkan skola/arbetsliv tangerar det ofta området för entreprenöriellt lärande. Från de senaste årens forskning kan särskilt Martin Lackéus nämnas, där han bland annat, presenterar resultat kring hur individer i utbildningsmiljöer utvecklar entreprenöriella kompetenser genom omvärldsorienterad utbildning. (Developing Entrepreneurial Competencies – An Action-Based Approach and Classification in Education, 2013).

2 Nulägesbeskrivning

I detta kapitel ges en nulägesbeskrivning av olika utmaningar, kopplade till området i denna förstudie. Målsättningen är framförallt en ökad sysselsättning bland de unga. Denna kan delas in i två underliggande spår, dels behovet av ökat entreprenörskap för att stärka nyföretagande och innovation, dels ökad samverkan mellan skola och arbetsliv, kopplat till en matchningsproblematik. Enligt OECD består Skånes utmaningar framförallt av hög ungdomsarbetslöshet, svagt entreprenörskap och integrationsproblematik. Även en förbättrad kvalitet i utbildningen samt bättre matchning mellan utbildningssystem och arbetsmarknad tas upp som utvecklingsområden. (Sammanfattning av OECD Territorial Reviews: Skåne 2012)

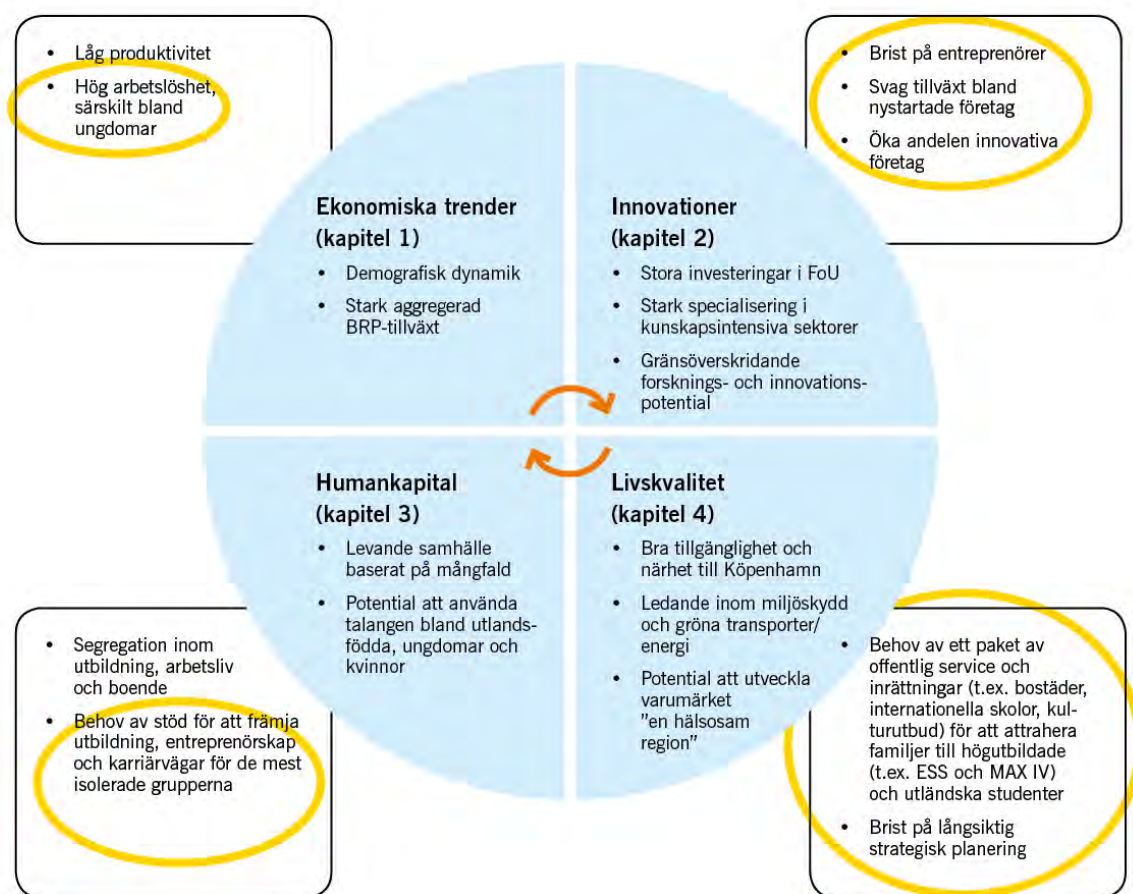

Fig 2. Sammanfattning av Skånes huvudsakliga styrkor och utmaningar som identifierats i OECD:s Territorial Review för Skåne 2012. De gula ringarna markerar de områden som mest berör innehållet i denna rapport.

Skåne har av OECD klassificerats som "kunskaps- och teknologinav" och har en stor andel av forsknings- och utvecklingskostnaderna (nära 5 procent av BNP), stark akademisk närvaro och stor tillgång till högutbildade forskare och anställda. Regionen är ledande när det gäller insatser på innovationsområdet. En stark utveckling inom innovationsområdet motsvaras dock inte av samma ökning i skånsk sysselsättning och tillväxt. Att även få med de unga i denna utveckling kräver en utökad samverkan mellan skola och arbetsliv samt ökat entreprenörskap i skolan. I övergången mellan utbildning och arbetsliv utpekas särskilt vikten av samarbete mellan kommuner, skolor och den privata sektorn. En möjlighet att utveckla den regionala och lokala arbetsmarknaden ligger i regionens förmåga att attrahera välutbildad arbetskraft

internationellt. Att en region kan leverera god utbildning i tiden är en bidragande faktor i detta, inte att underskatta, i tider av till exempel uppbyggnaden av MAX IV och ESS.

2.1 Entreprenörskap – en förutsättning för nyföretagande och innovation

Entreprenörskap utgör drivkraften för innovation, konkurrenskraft, nyföretagande och tillväxt. Högt entreprenörskap ska däremot inte direkt likställas med högt nyföretagande. Inte alla nya företag leder till ökat entreprenörskap. Vad vi i stället behöver mer av är fler innovativa och nyskapande företag.

Sverige har förbättrat sin position i GEMs (Global Entrepreneurship Monitor) entreprenörskapsranking (TEA) sedan mitten av 2000-talet. Förändringarna är inte dramatiska, men Sverige har lämnat den tidigare bottennivån i GEMs ranking av nytt och ungt företagande bland innovationsdrivna länder, och passerat våra nordiska grannländer, (men ligger dock fortfarande under andra små EU-länder). GEM pekar ut nio olika ramvillkor som avgörande för gott företagande och tillväxt i ett land. Ett av de nio ramvillkoren handlar om i vilken utsträckning utbildning och praktik i att starta och driva företag är en del av ett lands utbildningssystem på alla nivåer från grundskola till högre utbildning. Det område som majoriteten av länder rankar lågt är den grundläggande utbildningen. Sverige uppvisar här inga stora skillnader i förhållande till andra länder, det enda som verkligen skiljer sig är den låga rankingen av den högre utbildningen. Baserat på GEM-data verkar den svaga punkten i svenskt entreprenörskap vara kopplat till de unga och de nya företagens tillväxtambitioner. (Entreprenörskap i Sverige, Nationell rapport, Entreprenörskapsforum och GEM, 2013)

De nya företagen är viktiga för förnyelse och dynamik i näringslivet och de står för en allt större andel av sysselsättningen. Skåne har sedan en tid tillbaka haft ett varierat näringsliv och en stor andel sysselsatta inom små och medelstora företag. I likhet med andra storstadsregioner startas många företag i Skåne. (Entreprenörskapsbarometern, Tillväxtverket 2012) Det ställs stora krav på ökningen av nyföretagande för att kompensera för storföretagens neddragningar (dock löser det sig delvis själv eftersom mycket av storföretagens neddragningar beror på avknoppningar och outsourcing). Denna omvandling av arbetsmarknaden gör att små och medelstora företag blir allt viktigare och därför också betydelsen av den entreprenöriella individen.

Trots en generellt hög etableringsgrad i förhållande till riksgenomsnittet är antalet nya företag i Skåne dock lägre än i Stockholmsregionen. I storstadsregioner ser man dock att det är färre som verkligen försörjer sig som företagare, trots att de registrerar företag, det finns alltså en annan sysselsättning vid sidan av. Skåne uppvisar även stora geografiska skillnader inom länet. Nyföretagandet är störst i det urbana sydvästra Skåne, medan andelen invånare som faktiskt har sin huvudsakliga försörjning som företagare är större i övriga Skåne. (SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik 2013)

Andelen av de nystartade företagen, som startats av enbart kvinnor, har gått från 25 procent år 1994 till 33 procent år 2009 och fortsätter att öka. Nyföretagandet bland personer med utländsk härkomst är något lägre än för övriga grupper. (Nyföretagande i Sverige, Tillväxtanalys, 2012)

Av Skånes Entreprenörskapsbarometer (2012) framgår att Skåne i stort följer riksgenomsnittet när det gäller attityder till företagande. De som kan tänka sig att bli företagare är 72 procent i Skåne (73 procent i riket). Undantaget är kvinnor födda utomlands där 72 procent kan tänka sig att bli företagare jämfört med 66 procent i riket som helhet. I

vilken utsträckning den positiva attityden till företagande verkligen leder till ett verkligt företagsstartande framgår inte.

Knappt en tredjedel av de unga i Skåne vill helst vara egna företagare. Andelen som helst vill vara företagare är störst bland gymnasie studerande och anställda i mindre företag, och minst bland anställda i offentlig sektor. (Entreprenörskapsbarometern, Tillväxtverket, 2012)

Attitydundersökningar kring företagande bland studenter vid regionens högskola och universitet visar att vid Malmös högskola är 63 procent intresserade av att starta företag. Vid Lunds universitet är motsvarande siffra 69 procent och vid Högskolan i Kristianstad 52 procent. Runt hälften av studenterna vet dock inte vart de ska vända sig för att få information om att starta/driva företag. (Attityd 12/13 – Studenter är framtidens entreprenörer, Drivhuset (2013)

Uppmuntran och information från skolan har stor betydelse för viljan att bli företagare. I Skåne har 18 procent (17 procent i riket) uppmuntrats att bli företagare via skolan. (Entreprenörskapsbarometern, Tillväxtverket, 2012)

2.2 Hög ungdomsarbetslöshet

Ungdomsarbetslösheten i Sverige är som bekant hög, och i Skåne mycket hög. Ungdomsarbetslösheten varierar stort mellan kommunerna i Skåne. För åldersgruppen 18–24 år och som procent av den registerbaserade arbetskraften uppgick arbetslösheten till 21 procent i Skåne jämfört med knappt 18 procent för Sverige som helhet. (Arbetsförmedlingen, 2013), uppgifterna utgör ett genomsnitt för perioden maj 2012 till april 2013.) I flera kommuner i nordöstra Skåne är arbetslöshetstalen mycket höga, men även Malmö och Landskrona har arbetslöshetstal på 23 respektive 28 procent. Dessa höga siffror på arbetslöshetstalen, (20–30 procent) inkluderar även de individer som är i studier (samtidigt som de är anmälda som arbetslösa), och motsvarar så som mätningen ofta görs på EU-nivå och i Arbetsförmedlingens och SCB:s mätningar. Temagruppen Unga i arbetslivets mätning (2011–2013) visar att av andelen unga 16–25 år som varken studerar eller arbetar (ofta kallade ”unga utanför”) i Sveriges kommuner är sju skånska kommuner bland de tio kommuner med högst ungdomsarbetslöshet i Sverige.

Placering	Kommun	Ungdomsarbetslöshet (procent)
1.	Haparanda	15,9
2.	Perstorp	14,4
3.	Landskrona	14,2
4.	Burlöv	14,1
5.	Åstorp	13,9
6.	Klippan	13,8
7.	Filipstad/Bjuv	13,7
9.	Malmö	13,2
10.	Högsby	13,1
283.	Lomma	6,1
288.	Lund	5,2

Fig 3. Andel unga 16–25 år som varken studerar eller arbetar i Sveriges kommuner (Temagruppen Unga i Arbetslivet, 2013)

Ofta riktas de flesta insatserna mot den grupp som inte omfattas av de unga i studier, därför är det i vissa fall mer rättvist att ange dessa något lägre siffror. Oavsett mätning så är situationen allvarlig.

Den stora andelen unga arbetslösa i Skåne kan delvis förklaras med den stora andelen utrikesfödda. Dessutom är andelen som saknar genomförd gymnasieutbildning större i Skåne än i övriga landet. Utbildningsnivån ger stora effekter på arbetslöshetstalen.

Arbetslöshetstalen år 2010 var 65 procent lägre för ungdomar som hade fullbordat sin gymnasieutbildning jämfört med ungdomar som inte gjort det. (Region Skåne/Näringsliv Skåne, Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Skåne – med sikte på 2020, publicerad 2012) Alexandru Panican vid Lunds universitet menar att arbetsmarknaden kan betraktas som helt stängd för dem som inte har en fullföljd gymnasieutbildning.

Nätverk och kontakter har visat sig vara den bästa vägen till arbete, (Svenskt Näringsliv 2012). Tyvärr är detta något som saknas för flera unga i dag. Unga idag har väldigt åldershomogena kontakter och ”ungdomstiden” är lång. (Håkansson, 2012) ”Ungdomstiden” (tiden innan unga etablerar sig med arbete och familj) har blivit längre. I början på 1900-talet varade ungdomstiden till 20 års ålder, idag varar den i snitt till 32 års ålder. Det avgörande för ungdomstidens förlängning är det sena inträdet på arbetsmarknaden. (Ungdomsstyrelsen, 2012)

Flera rapporter (till exempel Ungdomsstyrelsen 2013) visar att unga med funktionsnedsättning inte får det stöd de behöver för att träda in på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland unga med funktionsnedsättning är också oförändrat hög och andelen som tidigt får sjuk- och aktivitetsersättning respektive förtidspension är stor. Bland de som tar studenten från särskolan befinner sig enbart 20 procent på arbetsmarknaden och lite görs för att ta tillvara på denna arbetskraft. Magnus Tidemann, professor i handikappvetenskap vid Högskolan i Halmstad, menar att anledningarna är flera; individuella svårigheter, dåligt anpassad miljö, attityder och brist på stöd.

2.3 Kompetensförsörjning på arbetsmarknaden

Tillgång på kompetent personal är en avgörande förutsättning för att företag ska fortsätta att växa. Matchning handlar om hur effektivt utbud och efterfrågan möts på arbetsmarknaden. Trots att forskning om matchningen på den svenska arbetsmarknaden är begränsad, är ett gemensamt resultat att det finns tecken på att matchningen har försämrats de senaste årtiondena. En viktig orsak är en "mismatch" mellan de arbetssökandes utbud och efterfrågan på arbetskraft. Många företag beskriver att det är svårt att rekrytera medarbetare med rätt yrkeserfarenhet. Endast ungefär hälften av alla anställda i Sverige var korrekt matchade med både utbildningslängd och inriktning på utbildning. (Statsrådsberedningen och Framtidskommissionen, Matchning på den svenska arbetsmarknaden, pressmeddelande 4/12.) Matchningen i storstadsregioner sägs generellt fungera bättre, delvis beroende på att olika branscher finns representerade och att det finns en dynamik och en arbetsmarknadsrörlighet som är stor. (Region Skåne/Näringsliv Skåne, Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Skåne – med sikte på 2020, publicerad 2012)

Mer om detta under avsnittet Näringslivets perspektiv.

3 Aktörskartläggning

I detta kapitel följer en kartläggning och beskrivning av olika myndigheter, organisationer och aktörer som har uppdrag på området samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i utbildningssystemet. Dessa kan sorteras på nationell, regional, kommunal och näringslivsnivå. Bland myndigheterna är det framförallt Skolverket, Tillväxtverket och dåvarande Högskoleverket som har regeringsuppdrag på området. Utöver dessa även kommunerna och Arbetsförmedlingen. I detta avsnitt görs en genomgång av olika uppdrag som givits och vad de inneburit. Som regionala aktörer på området nämns särskilt Region Skåne, Kommunförbundet Skåne och Länsstyrelsen Skåne. Även Vinnova och Almi Företagspartner ska nämnas inom detta område, då även de får regeringsuppdrag som tangerar området och utgör viktiga organisationer inte minst vad det gäller finansiering. Ofta nämns begreppet innovation i deras utlysningar, vilket är tätt sammankopplat med entreprenörskap. Även näringslivets perspektiv i frågan beskrivs utifrån deras vilja och intresse att påverka och samarbeta med skolan för att få anställningsbara personer till framtida rekrytering och kompetensförsörjning i stort.

Utöver organisationerna nämnda ovan finns det på detta område en mängd olika aktörer som fungerar som utförare och som drivs med olika former av offentliga medel. Som mottagare av alla dessa insatser, erbjudanden och krafter står utbildningssystemet och de unga i olika åldrar (samt lärare).

3.1 Nationellt

3.1.1 Skolverket

Skolverket har 2009–2014 regeringsuppdraget att stödja och stimulera arbetet inom området entreprenörskap i förskola, grundskola och gymnasium. Skolverket har genom sitt uppdrag blivit en viktig utbildningsanordnare för att underlätta genomförandet av ett entreprenöriellt förhållningssätt/lärande i skolorna. De använder sig av universitet/högskolor som utförare och fr.o.m vårterminen 2014 är högskolekurserna poänggivande med 7,5 högskolepoäng.

Skolverket har även haft vissa utvecklingsmedel för kompetensinsatser inom området entreprenörskap i skolan, som kommuner och skolor har kunnat söka för att fördjupa kunskap och arbetssätt. Bidragen har funnits att söka sedan 2009, (i första omgången enbart för år 7–9). Bidragen erbjöds inte för år 2010, därefter åren 2011–2014. Under 2013 har bidragen legat på allt från 20 000 upp till 270 000 kr per sökande enhet. År 2013 beviljades totalt 8,6 miljoner kr (år 2012 beviljades totalt 7,7 miljoner kr).

Skolverket delar även ut verksamhetsbidrag/statsbidrag till organisationer som erbjuder entreprenörskap i skolan, se figur/tabell nedan.

Beviljade verksamhetsbidrag 2013, kr	
Ung Företagsamhet (krav av regeringen)	12 000 000
Finn Upp (krav av regeringen)	1 000 000
Framtidsfrön Sverige, nya 2012	1 150 000
Föreningen Svenska Science Centers	250 000
Naturbruksskolornas förening	200 000
Snilleblixtarna i Sverige	1 100 000
Transfer Sverige	400 000
Rektorsakademien, nya 2013	150 000
Totalt	16 250 000

Fig 4. Beviljade verksamhetsbidrag av Skolverket 2013.

Totalt har Skolverket blivit beviljade 29,5 miljoner kr för 2013 (enligt regleringsbrev 2012) i arbetet att stimulera entreprenörskap i utbildningssystemet. I regleringsbrevet anges att 12 miljoner kr av dessa ska betalas ut till Ung Företagsamhet (UF), av dessa 12 miljoner beviljades särskilt 5 miljoner för samarbete med Drivhuset. Inför 2014 kan nämnas att UF:s förfarande ändras. Från och med 2014 så ska även UF ansöka om medel till sin verksamhet, dock är de garanterade 3,5 miljoner kronor efter ansökan till Skolverket. (Regleringsbeslut, I:7, 2014/335/S).

De senaste åren har Finn Upp tilldelats 1 miljon kr årligen. Beslut om att Finn Upp ska ha bidrag fattas av regeringen. Storleken på beloppet Finn Upp beviljas beslutas av avdelningschefen på Skolverket. Detta gäller även andra organisationer som nämns i regleringsbeslut 1:7,2014/335/S, under anslag 1:5 ap. 4.

Av organisationerna i tabellen ovan, finns inte Framtidsfrön etablerade i Skåne vid tiden för denna förstudie. Rektorsakademien har tidigare haft en begränsad verksamhet i Skåne, men idag är den närmast obefintlig.

Skolverket genomförde 2009–2010 ”Entreprenörskap i skolan – en kartläggning”, som en del i det regeringsuppdrag de fick att stimulera arbetet med entreprenörskap i skolan. Kartläggningen visade bland annat att begreppet ”entreprenörskap i skolan” är känt i ungefär hälften av skolverksamheterna. Flera verksamheter beskriver att arbetet nyligen är påbörjat, begreppet tolkas och bedrivs på en mängd olika sätt. Grundskolans arbete karaktäriseras av en mångfald av olika aktiviteter, medan man på gymnasienivå beskriver olika former av företagande som mest förekommande. Överlag kan man beskriva Skånes resultat i kartläggningen som lågt, detta trots att länet var ett av de sex pilotlänen under Nuteks nationella entreprenörskapsprogram 2005–2008.

På frågan ”Är entreprenörskap i skolan ett bekant begrepp för skolans personal?” svarar 79 procent i Skåne jämfört med 100 procent i Halland, Jämtland och Västernorrland, lägst andel svarar Blekinge och Dalarna för. Skåne är med sina 79 procent tredje sämst.

Är entreprenörskap i skolan ett bekant begrepp för skolans personal?	Ja	Nej
Stockholms län	81 %	19 %
Uppsala län	80 %	20 %
Södermanlands län	83 %	17 %
Östergötlands län	100 %	0 %
Jönköpings län	83 %	17 %
Kronobergs län	92 %	8 %
Kalmar län	95 %	5 %
Gotlands län	0 %	100 %
Blekinge län	78 %	22 %
Skåne län	79 %	21 %
Hallands län	100 %	0 %
Västra Götalands län	89 %	11 %
Värmlands län	84 %	16 %
Örebro län	94 %	6 %
Västmanlands län	94 %	0 %
Dalarnas län	74 %	26 %
Gävleborgs län	86 %	14 %
Västernorrlands län	100 %	0 %
Jämtlands län	100 %	0 %
Västerbottens län	81 %	19 %
Norrbottens län	95 %	5 %
Stadsdelar i Göteborg	43 %	57 %
Total	86 %	14 %

Fig 5. *Entreprenörskap i skolan – kommuner (grund- och gymnasieskolan sammanslagna) Gotlands län och Gotlands kommun sammanfaller. Resultaten bygger på svar enbart från grundskoleförvaltningen i Gotlands kommun (Skolverkets kartläggning 2010)*

Skolverket kommer att genomföra en ny kartläggning 2014, det är en förhoppning att Skånes positioner nu flyttats fram, som ett resultat av de omfattande utbildningsinsatser som genomförts regionalt i Skåne genom bland annat de båda ENTRIS-projekten under perioden 2009–2013.

Som nämns under 1.3.2 har Skolverket naturligtvis även uppdrag kring studie- och yrkesvägledning. De senaste årens skolreformer har också omfattat studie- och yrkesvägledningen. De nya allmänna råden (2014) ska fungera som stöd för planering och genomförande av verksamheten. Studie- och yrkesvägledaren har en central roll och huvudmannen och rektorn ett särskilt ansvar att se till att arbetet organiseras och genomförs på ett sådant sätt att eleverna får den studie- och yrkesvägledning de behöver.

I Skolverkets ”Allmänna råd och kommentarer om studie- och yrkesorientering” (2009), beskrivs att skolors och kommuners arbete med studie- och yrkesorientering har uppvisat brister då det gäller styrning och ledning, resursfördelning och i samarbetet mellan skola och arbetsliv. Studie- och yrkesorientering har varit lågt prioriterad och inte engagerat alla de yrkeskategorier inom skolan som utpekats i läroplanerna i tillräcklig utsträckning, det vill säga ”hela skolans ansvar”, studie- och yrkesvägledare, lärare och skolledare/rektorer gemensamt. Alltför ofta har studie- och yrkesorientering blivit ett uppdrag enbart för enskilda studie- och yrkesvägledare. Under hösten 2011 genomförde Skolinspektionen en riktad inspektion avseende studie- och yrkesorienteringen.

Granskningen visar på följande nationella resultat:

- Huvudmannen behöver bli bättre på att följa upp arbetet.
- Det systematiska kvalitetsarbetet behöver förstärkas.
- Rektorn behöver ge riktlinjer och skapa förutsättningar för studie- och yrkesvägledningen.
- Lärare och studie- och yrkesvägledare behöver ha ökat samarbete, och vägledningen behöver börja lägre ner i åldrarna.

Med start hösten 2013 har Skolverket fått uppdraget att stärka studie- och yrkesvägledningen på olika sätt. Inom ramen för denna kartläggning ska särskilt uppdraget att genomföra fortbildningsinsatser, för främst studie- och yrkesvägledare med särskilt fokus på ökade kunskaper om arbetsmarknaden, nämnas. De är främst riktade till grundskolan och ska ske i samråd med Arbetsförmedlingen.

3.1.2 Tillväxtverket

Tillväxtverket är en nationell myndighet som har uppdrag inom entreprenörskap och regional tillväxt. Tillväxtverket ska underlätta förnyelse i företag och regioner och göra det enklare för företag att skapa hållbar tillväxt. Tillväxtverkets verksamhet är bred och mångfacetterad. Många av insatserna riktar sig direkt till företag och regioner, andra insatser påverkar förutsättningarna för företagande och regional tillväxt på längre sikt. Myndighetens största enskilda uppdrag är att förvalta de nio regionala strukturfondsprogrammen. Programmen investerar EU-medel i projekt som syftar till ökad regional konkurrenskraft och sysselsättning.

Som nämnts tidigare fick Tillväxtverket år 2002 regeringens uppdrag att utveckla insatser för att främja ungas entreprenörskap, med särskild inriktning på skolan, med en budget på 12 miljoner kronor. Därefter kom år 2004 uppdraget att genomföra ett treårigt nationellt program för entreprenörskap. Uppdraget fokuserade på fyra delområden varav två berörde det offentliga skolväsendet. Medel avsattes för såväl regionala som mindre, enskilda projekt.

I regeringens strategi för entreprenörskap inom utbildningssystemet (2009) beskrivs en rad åtgärder som syftar till att stimulera arbetet kring entreprenörskap i utbildningen på alla nivåer. I samband med detta får Tillväxtverket ansvaret att stödja och stimulera arbetet inom området entreprenörskap på universitet och högskolor. Syftet med Tillväxtverkets arbete med entreprenörskap inom högre utbildning är att stärka relationen mellan lärosäten och näringsliv, med fokus på insatser såsom attityder till och färdigheter, i samverkan mellan näringslivet och lärosäten, samt lärosätenas roll för den regionala utvecklingen. För att få en tydligare bild av hur behoven ser ut och hur studenter tänker idag delfinansierade myndigheten under 2013 en attitydsundersökning som genomfördes av Drivhuset. Detta kunskapsunderlag kan ses som en bas för framtida insatser. (Attityd 12/13 – studenter är framtidens entreprenörer, Drivhuset 2012).

Under 2013 gavs även stöd till exempelvis Emax Sverige och konferensen ”Högskolor och samhälle i samverkan”. Tillväxtverket arrangerade vidare studenttävlingen ”Årets studentföretagare” tillsammans med Entreprenörskapsforum. Se tabell nedan. Tillväxtverket har också genomfört och genomför insatser för att främja entreprenörskap på högskolor och universitet inom ramen för regeringsuppdragen ”Främja kvinnors företagande”, ”Kulturella och kreativa näringar”, ”Ungas innovationskraft” samt ”Vård och omsorg”. Målgruppen har varit och är studenter, lärare och ledning. Framförallt har det handlat om olika typer av informations- och kunskapshöjande insatser. Verksamhetsstöd går

bland annat till universitets- och högskolenära organisationer som når studenter i högre utbildning med entreprenörskapsfrågor samt sprider forskningsresultat inom entreprenörskaps- och småföretagsområdet. Det stöd som ges till projektverksamhet finns ej specificerat här. Eftersom det löper över flera år, har det varit svårt att sammanställa. Nedan är en sammanställning på verksamhetsstöd för 2013. Detta är medel som går till UoH (Universitets- och högskolerådet) från de nationella programmen, därutöver så går en hel del medel till UoH från de regionala strukturfondsprogrammen.

Beviljade verksamhetsbidrag 2013 (i urval), kr	
Drivhuset	2 500 000
Venture Cup	2 500 000
E-max Sverige	500 000
Entreprenörskapforum, "Årets studentföretagare"	200 000

Fig 6. Beviljade verksamhetsbidrag av Tillväxtverket 2013

3.1.3 Högskoleverket

(fr.o.m. 1 januari 2013 uppdelat i Universitetskanslersämbetet, UK-ämbetet, och Universitets- och högskolerådet, UoH. Stora delar av Högskoleverkets tidigare verksamheter hamnar på Universitetskanslersämbetet. De verksamheter som istället kommer att skötas av Universitets- och högskolerådet är framförallt bedömning av utländska betyg, studieinformation, tillträdesfrågor och högskoleprovet.)

I regeringens strategi (2009) får dåvarande Högskoleverket regeringsuppdraget att kartlägga och analysera utvecklingen och utbudet av utbildning, inklusive de konstnärliga utbildningarna, på högskolenivå inom entreprenörskap och innovation inklusive företagande. I uppdraget ingår att lyfta fram goda exempel på vad lärosätena har gjort för att stimulera utvecklingen av entreprenörskap och företagande. Många universitet och högskolor erbjöd sedan cirka år 2004 utbildning på grundnivå, avancerad nivå samt forskarnivå i syfte att stimulera till entreprenörskap. Det fanns dock ingen samlad bild av hur utbudet såg ut och vilka resultat som uppnåtts, till exempel i vilken utsträckning utbildningarna har bidragit till ökat entreprenörskap. Resultatet visar att det skett en ökning av antalet utbildningar på högskolenivå inom områdena entreprenörskap och innovation. Tendensen är tydlig, trots att bristen på vedertagna definitioner gör kartläggningen, och framför allt jämförelsen mellan olika lärosäten, svår. Kartläggningen visar, trots ökningen, dock även att det är långt kvar innan entreprenörskap och innovation är synliga inslag i utbildningar på alla nivåer. Det är fortfarande också så att utbildning i entreprenörskap och innovation företrädesvis ges inom utbildningar i ekonomi eller teknik och till viss del medicin. (Högskoleverket, Kartläggning av utbildning inom entreprenörskap och innovation, 2009:33 R).

I samband med strategin ges Högskoleverket, med stöd av internationella experter, även uppdraget att utse två lärosäten som ska åstadkomma spetsutbildningar inom entreprenörskap och innovation. Universitet och högskolor inbjöds i november 2008 att inkomma med en intresseanmälan till Regeringskansliet om att delta i satsningen. På första plats kom den gemensamma ansökan från Chalmers och Göteborgs universitet. På andra plats kom Lunds universitet. 2009–2010 får Göteborgsuniversiteten 10,2 miljoner kronor och Lunds universitet 5,1 miljoner kronor för att utveckla arbetet.

3.1.4 Arbetsförmedlingen

Staten har huvudansvaret för utformandet av landets arbetsmarknadspolitik och Arbetsförmedlingen (AF) har fått uppdraget att utföra politiken. Myndigheten ska bidra till att

rusta varje enskild individ och vara en länk mellan företag med rekryteringsbehov och den arbetssökande. Att förmedla arbete, var tidigare enbart en statlig verksamhet, men på senare tid har AF fått konkurrens av en rad privata företag som, mot betalning, erbjuder liknande tjänster som AF. Detta kan både vara olika typer av rekryteringsbyråer samt webbplatser med platsannonser.

De senaste åren har AF:s prioriterade målgrupper varit:

- arbetslösa med utomeuropeisk härkomst
- arbetslösa med funktionsnedsättning och/eller med en historik av ohälsa
- arbetslösa personer över 55 år
- personer med kort eller inte gångbar utbildning, (här återfinns en stor andel unga)

Idag finns det en s.k. karenstid på 90 dagar, det vill säga en ungdom ska ha varit arbetslös i 90 dagar innan man kan skrivas in på AF och ta del av deras ungdomsgaranti för ungdomar. I särskilda fall kan AF bedöma tidigare insatser än från den 90:e dagen.

AF driver flera projekt kopplade till ungas arbetslöshet ofta i samarbete med kommunerna. Det finns lokala projekt på de lokala arbetsförmedlingarna, EU-projekt som till exempel Socialfondsprojekt samt projekt som genomförs centralt på myndigheten. Projektsamarbete bedrivs även tillsammans med företag och organisationer.

I undersökningar (Rekryteringsenkäten, Svenskt Näringsliv, 2012 och Kompetensbrister hotar tillväxten, Företagarna, 2011) framkommer att AF är den andra/tredje vanligaste rekryteringskanalen, efter informella kontakter och spontanansökningar. Över tid har andelen företag som använder AF som rekryteringskanal minskat. Detta trots att AF:s tjänster är kostnadsfria för arbetsgivaren. (Missade möjligheter, Svenskt Näringsliv, 2012)

Detta utvecklas under avsnittet Näringslivets perspektiv.

Regeringen föreslog i oktober 2013 i slutbetänkandet ”Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan” (SOU 2013:74) att ungdomar som varken arbetar eller studerar ska få bättre stöd och samordnade insatser från såväl kommuner som från AF. Kommunerna, AF och Försäkringskassan föreslås samverka bättre i stödet till de ungdomar som har störst behov. Det finns i dag samordningsförbund (FINSAM) som möjliggör samverkande lösningar på lokal nivå, särskild satsning på insatser till unga inom dessa förbund föreslås.

3.1.5 Vinnova och Almi

Vinnova (Verket för innovationssystem) är en statlig myndighet, som sorterar under Näringsdepartementet. Myndigheten har som uppgift att främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Myndigheten har ett särskilt ansvar inom teknikområdet samt områdena transport, kommunikation och arbetsliv. Vinnova har gjort ett flertal utlysningar kring området innovation kopplat till unga och utbildningssystemet.

Almi Företagspartner är ett statligt bolag vars uppdrag är att skapa tillväxt och förnyelse i näringslivet genom finansiering i kombination med rådgivning. Målet är att fler innovativa idéer kommersialiseras framgångsrikt, att fler livskraftiga företag startas och utvecklas samt att fler företag ökar sin konkurrenskraft och tillväxt.

Den 1 januari 2013 genomfördes en sammanslagning mellan Innovationsbron AB och Almi Företagspartner AB med syftet att bättre kunna tillgodose behovet av kompletterande riskkapital i Sverige och därigenom stärka förutsättningarna för kommersialisering av affärsidéer i tidiga skeden.

Några aktörer i denna kartläggning har bidrag från Vinnova och Almi.

3.2 Regionalt

Kommande stycke handlar om det strategiska och regionala arbete som pågått i Skåne sedan tiden som pilotlän åren 2005–2008. Region Skåne, Kommunförbundet Skåne och Länsstyrelsen Skånes roller och arbete på området beskrivs särskilt.

3.2.1 Region Skånes roll och arbete på området

Region Skåne har sedan 2006 arbetat med entreprenörskap och innovationsfrågor. Arbetet började med att Skåne utsågs till ett av pilotlänen i det nationella entreprenörskapsprogrammet, se avsnitt 3.1.2 Tillväxtverket. Insatserna handlade framförallt om att identifiera resurspersoner för entreprenörskap i grund- och gymnasieskola, skapa nätverk kring detta, särskilda pilotaktiviteter för skolor samt olika insatser i Skånes fyra regiondelar.

År 2008 beslutades om en entreprenörskapsstrategi för Skåne. Denna fokuserade på två delar, dels behovet av att stärka det entreprenöriella förhållningssättet i stort, dels att förenkla för entreprenörer att hitta rätt i det regionala företagsrådgivningssystemet. I arbetet med att främja det entreprenöriella förhållningssättet har insatser både kopplat till attitydförändring samt direkt riktat till utbildningssystemet genomförts. I början innebar det fördelning av nationella medel av Tillväxtverket och senare även ESF-medel.

I arbetet med att förenkla för entreprenörerna att hitta rätt i det regionala företagsrådgivningssystemet har Region Skåne lett och finansierat arbetet med att ta fram en webbplats, kallad Idélinjen, som ska fungera som en dörr in för entreprenörerna till samtliga organisationers former för stöd.

Utöver detta har utvecklingsmedel delats ut till aktörer verksamma mot utbildningssystemet för att främja entreprenörskap, se avsnitt 3.6.6 Finansiering.

År 2011 beslutade Regionstyrelsen om en internationell innovationsstrategi för Skåne. I denna strategi utpekade entreprenörer och entreprenörskap som en avgörande faktor i förnyelsen av det skånska näringslivet. Innovation definieras i strategin som "...den entreprenöriella process som ger en idé ett värde." I och med att innovationsstrategin kom på plats ökade även behovet av att attrahera duktiga entreprenörer från andra delar av världen till Skåne, en viktig strategisk fråga i arbetet med att stärka entreprenörskapet i Skåne.

Näringsliv Skåne gör även tydligt kopplingen mellan unga och innovation som ett led i arbetet mot att stärka ungas inträde på arbetsmarknaden och vikten av förnyelse, i projektet "Ungas innovationskraft".

Frågan om kompetensförsörjning på kort och lång sikt har blivit allt viktigare både nationellt och regionalt. Att den svenska arbetsmarknaden står inför stora utmaningar framöver är ett faktum. År 2010 fick samtliga regioner och län i uppdrag av regeringen att etablera regionala kompetensplattformar för samverkan och kunskapsuppbyggnad kring framtidens regionala

utbildnings- och kompetensförsörjningsbehov. Som ett led i arbetet tog Region Skåne år 2012 tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm och Västra Götalandsregionen ett initiativ till att genomföra regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser med sikte på år 2020. Skåneprognosen redovisade tillgång och efterfrågan på totalt 89 utbildningsgrupper. Inom områdena vård och omsorg, lärare och pedagoger samt ingenjörer och tekniker pekar prognosen på risk för framtida brist.

Region Skåne, Kommunförbundet Skåne, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen i Skåne län och Lärosäten Syd har gemensamt bildat Kompetenssamverkan Skåne (KoSS) som är ett samverkansorgan som leds av en politisk styrgrupp med målsättningen att gemensamt kraftsamla kring kompetensförsörjningsfrågan. En anledning till KoSS uppkomst var den höga ungdomsarbetslösheten i Skåne. Detta har även bidragit till att Region Skåne har initierat och drivit olika projekt kopplat till ungas inträde och delaktighet på arbetsmarknaden, till exempel Kompetensare 2.0, Hantverksjobb, Exportsäljarprogrammet och Ung delaktighet i Skåne.

Region Skåne har även värdskapet för den nationella konferensen kring samverkan mellan skola och arbetsliv som arrangeras årligen och som ska genomföras i Skåne 2015. Region Skåne har sedan en tid tillbaka arbetat med områdena arbetsmarknad, kompetensförsörjning och entreprenörskap var för sig. I takt med att frågan får större betydelse och utrymme för skånsk tillväxt blir det även tydligt att frågorna hänger samman och måste ses som en helhet för att kunna utvecklas på ett maximalt sätt.

3.2.2 Kommunförbundet Skånes roll och arbete på området

Kommunförbundet Skåne (KFSK) är de 33 skånska kommunernas intresseorganisation och verkar för att stödja och utveckla det kommunala självstyret. KFSK arbetar med nätverksbyggande, regelbundna möten, tät dialog och förankring, att intressebevaka och företräda kommunerna, samt idé- och erfarenhetsutbyte.

KFSK har inom ramen för både verksamheterna Barn och utbildning och Arbetsmarknad och näringsliv samlat under avdelningen Lärande och arbetsliv drivit arbete inom områdena kompetensförsörjning, entreprenörskap i skolan och samverkan skola/arbetsliv. Strategisk och långsiktig kompetensförsörjning i Skåne diskuteras bland annat genom Kompetenssamverkan Skåne, ett statligt uppdrag hos Region Skåne, vilket kräver en bred samverkan av många aktörer. Samverkan med Region Skåne sker inom flera olika områden.

KFSK deltar i en mängd processer vars syften är utveckla möjligheter för ungas inträde på arbetsmarknaden. Mycket av arbetet kanaliseras via nätverket för de skånska kommunernas arbetsmarknads- och näringslivsansvariga som träffas flera gånger per år för att utveckla samarbetsformer och projektansökningar.

Under perioden 2006–2013 har Kommunförbundet Skåne drivit tre satsningar på entreprenörskap i skolan. ENTRIS 2.0 (2011–2013), ENTRIS (2009–2010) och Entreprenörskap i skolan (2006–2008). 2009–2010 erbjöd ENTRIS olika kompetensutvecklingsinsatser för skolpersonal inom entreprenöriellt lärande och samverkan mellan skola och arbetsliv. Totalt deltog cirka 3 000 personer i ett stort antal utbildningar, nätverksträffar och konferenser.

Under ENTRIS 2.0 – entreprenöriella lärprocesser för bättre hälsa i en lärande organisation (2011–2013) gjordes kopplingen även till bättre hälsa på arbetsplatsen. Även inom ENTRIS 2.0 deltog cirka 3 000 personer. ENTRIS och ENTRIS 2.0 finansierades av Europeiska socialfonden.

Under ENTRIS två olika omgångar har fokus även varit utvecklad samverkan mellan skola/arbetsliv. I april 2012 genomfördes en enkät för att undersöka behovet av samordning/anskaffning av praktikplatser i Skåne. Under våren 2013 inleddes arbetet med att ta fram en långsiktig strategi för ökad samverkan mellan skola och arbetsliv i Skåne, då samtliga kommuner inbjöds för en dialog kring detta utvecklingsarbete.

Inom KFSK:s verksamhet ska även det arbete som utförs inom ramen för Teknikcollege Skåne (görs i samverkan med RS) och Vård- och omsorgscollege nämnas. Teknikcollege är en kvalitetsstämpel som visar att regionens industriföretag samverkar med flera kommuner och utbildningsanordnare och tillsammans utvecklar utbildningar utifrån de krav som industrin ställer. Under 2009–2012 drev Kommunförbundet projektet Sam TC (samordning TeknikCollege), med syftet att skapa en arena för tekniskt lärande i Skåne, Blekinge och Kalmar län. Sedan 2013 har de certifierade Teknikcollegeutbildningarna i Skåne och deras drygt 100 samverkansföretag gått samman i en gemensam organisation, Teknikcollege Skåne.

Vård- och omsorgscollege är på motsvarande vis en kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling mellan utbildningsanordnare, arbetslivet och de fackliga organisationerna i privat och offentlig verksamhet inom vård- och omsorgsområdet. KFSK driver under perioden 2012–2014 projektet MÖTAS via Europeiska Socialfonden med syfte att göra vård- och omsorgssektorn till en ännu mer attraktiv miljö, att både arbeta och vårdas i.

3.2.3 Länsstyrelsen Skåne

Region Skåne har det formella utvecklingsansvaret i Skåne. Detta innebär bland annat att man leder och samordnar tillväxtarbetet i länet. Länsstyrelsen är regeringens företrädare och samordningsorgan för statlig verksamhet i Skåne. Länsstyrelsen för ut och gör regeringspolitiken tydlig i länet, och har ett nittiototal olika regeringssupdrag inom tjugotalet politikområden.

En stor del av Länsstyrelsens arbete handlar om att verka för EU2020 och en ”smart, hållbar tillväxt för alla”. Den inkluderande och hållbara tillväxten är därför av central betydelse, där framförallt mänskliga rättigheter, barnperspektiv, integration och jämställdhet är viktiga komponenter.

Länsstyrelsens renodlade tillväxtarbete kretsar i hög grad kring kompetensförsörjningsfrågor i ett brett perspektiv, vilket bland annat kommer till uttryck i arbetet med KoSS, där framförallt tjänstemän inom jämställdhet, integration och tillväxt arbetar aktivt, men också Teknikcollege Skåne, Öresunddirekt, samt den Regionala Överenskommelsen (RÖK:en) och Partnerskap Skåne. Länsstyrelsens landsbygdsavdelning stimulerar också regionens näringsliv för att skapa en hållbar tillväxt, öka sysselsättningen samt främja mångfald och integration på landsbygden. Samverkan sker med kommuner, näringsliv och andra organisationer för att uppnå målen för regional tillväxtpolitik.

3.3 Kommunalt

Arbetsmarknadspolitik är i huvudsak ett statligt ansvar. Trots det är kommunala arbetsmarknadsinsatser väldigt omfattande, mycket p.g.a växande kostnader för försörjningsstöd (socialbidrag). Den höga ungdomsarbetslösheten drabbar i stor utsträckning den kommunala ekonomin, inte bara genom uteblivna skatteintäkter. Närmare varannan mottagare av kommunalt finansierat försörjningsstöd har arbetslöshet som sitt största försörjningshinder. Kombinationen av kommunernas ökade kostnader, och att Arbetsförmedlingens insatser ofta uppfattats som otillräckliga och ej anpassade till lokala

behov, har gjort att kommunerna sett som sin uppgift att kompensera bristerna och därför skapat olika insatser.

Rapporten "Glapp i kontakten" (Svenskt Näringsliv, 2013) visar att det i kommunerna saknas kunskap om vilka arbetsmarknadsinsatser som får rätt effekt. Bland annat ser man att insatserna mer behöver utformas strategiskt i dialog med det lokala näringslivet. Temagruppen Unga i Arbetslivet, (ett partnerskap mellan AF, Communicare, Försäkringskassan, Skolverket, SKL, Socialstyrelsen och Ungdomsstyrelsen, som bildats i syfte att bryta ungas utanförskap på arbetsmarknaden) drevs som ett nationellt ESF-projekt 2009–2014. Till exempel har rapporten "Det lönar sig – en analys av 28 arbetsmarknadsprojekts samhällsekonomiska potential" (2011) tagits fram. Olika s.k. "pay-off-kalkyler" har gjorts för att undersöka olika projekts faktiska lönsamhet och verkningsgrad (hur snart den investering som görs i arbetet för att bryta ungas marginalisering och utanförskap kan återbetala sig). Olika projekt i landet beskrivs (inget i Skåne), vissa med en återbetalningstid på en månad, andra med densamma på 88 månader.

Kommunerna i Skåne erbjuder en mängd olika typer av arbetsmarknadsinsatser. Praktikplatsplacering och lärlingsutbildning är den vanligaste formen av samarbete idag. Merparten av arbetsmarknadsenheterna i Skånes kommuner uttrycker att de har någon form av samverkan med skolan, till exempel erbjudande av sommarjobb samt informationsdagar kring arbetsmarknad.

Lärlingsutbildningar sägs vara en av lösningarna på dålig matchning. Det finns olika åsikter om hur lärlingsutbildningar ska definieras, den breda definitionen säger att det är någon form av kombination av utbildning och omfattande arbetsplatsförlagd praktik. Utbildningarna kan se olika ut, de kan vara olika långa och ha olika inriktningar. De har ofta uppstått p.g.a ett stort arbetskraftsbehov och möjligheten till anställning efteråt brukar vara stor. Cirka hälften av Skånes kommuner erbjuder lärlingsutbildning i någon form. (Svenskt Näringsliv, 2013)

Regeringen föreslår en ny anställningsform för elever i gymnasial lärlingsutbildning, gymnasielärlingsanställning, att gälla fr.o.m den 1 juli 2014. Förslaget innebär att lärlingar ska ha ett utbildningskontrakt mellan elev, arbetsplats och skola. Arbetsgivaren kan redan i dag anställa lärlingar, men dagens regelverk är inte anpassat till att elevernas anställning är kopplad till en utbildning. (Regeringskansliet, 2013).

Från ett kommunalt perspektiv kan området arbetsmarknadsåtgärder delas upp i tre områden; sociala frågor, utbildning och näringsliv (oftast inte en egen förvaltning, dock finns oftast funktionen näringslivschef/-utvecklarna under kommunledningen). Ofta blir tyngdpunkten inom det sociala området, eftersom kostnaderna där blir högst på grund av utbetalning av försörjningsstöd. Vinsterna i arbetet kan ökas om alla de tre områdena i större utsträckning kan hjälpas åt för att få bukt med problematiken. Rent organisatoriskt ses mest framgångar i arbetet om arbetsmarknadsenheten är placerade under kommunledning. Framförallt ses fördelarna då i form av en högre grad av näringslivets delaktighet. (Glapp i kontakten, 2013)

Med kommunens ansvar för skolan är naturligtvis utbildningsförvaltningen en naturlig aktör i kommunernas arbete med ungdomsarbetslöshetsfrågan. I denna förstudie beskrivs vikten av skolans samarbete med omvärlden och inslagen av det entreprenöriella förhållningssättet i undervisningen. Förskolechefer, rektorer och skolledare har ett stort ansvar för denna utveckling i verksamheterna, även kopplat till studie- och yrkesvägledningen. Förvaltningschefen som yttersta chef innehar en betydande roll för att skapa och upprätthålla utvecklingsprocesserna på ett övergripande och strategiskt plan.

Kommunerna har ansvar för att följa de som hoppar av från gymnasiet innan utbildningens slut, ”det kommunala informationsansvaret”. Ibland är arbetsmarknadsenheterna direkt inblandade i arbetet med uppföljningen och förebyggande arbete av avhoppare, ”early drop outs”, som är i riskzonen för att hamna i arbetslöshet.

En av lösningarna på ungdomsarbetslösheten sägs vara att de unga ska uppmanas och stimuleras till mer rörlighet och flexibilitet i sitt arbetssökande. Kommunerna brottas då med en konflikt mellan att hålla kvar ungdomar, kontra att de unga flyttar för att studera/arbete, med risken att inte komma tillbaka. Utmaningen för kommunerna i detta blir att ändå uppfattas så attraktiva att de unga återvänder allra senast i samband med familjebildning.

Det lokala företagsklimatet har en stor utvecklingspotential som direkt ger effekten fler jobb (Lokala lösningar, 2012). Ett gott företagsklimat bidrar till att förbättra sysselsättningen generellt men har även visat sig viktig för framväxten av jobb med lägre förkunskapskrav. Dessa yrken var tidigare ingången för många unga som inte hade gymnasieutbildning eller motsvarande kvalifikationer, s.k. ingångsjobb, och har minskats över tid. Att på detta sätt få chansen på en arbetsplats, ”en fot in”, leder ofta vidare till kommande och bättre anställningar.

Studentmedarbetarsystem verkar vara på ingång i flera kommuner, i mars 2013 uppgav fyra kommuner att de används eller är på ingång (Glapp i kontakten, 2013). Detta system har utvecklats i Danmark där studenter ofta har ett jobb kopplat till sina studier, samtidigt som de studerar. Helsingborg var den första kommunen i Skåne som började utveckla detta, för cirka fem år sedan. Undersökningar visar att studentjobbet inneburit att de snabbare fått arbete, högre lön och samtidigt klarar studierna bättre.

Se även avsnitt 3.7 Enkätresultat angående kommunernas svar om SSA-arbete och nyttjandet av aktörer gällande SSA och entreprenörskap i utbildningssystemet.

3.4 Näringslivets perspektiv på samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap

Arbetsmarknadens och näringslivets olika parter har sedan lång tid tillbaka velat påverka samverkan med skolan utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv. Incitamenten är, något förenklade, att arbetslivet är i behov av skickliga medarbetare med rätt kompetens, utbildning och attityd och att man ser skolan som näringslivets viktigaste leverantör. De mest framträdande aktörerna i Skåne inom detta område är Svenskt Näringsliv, Företagarna, Sydsvenska Industri- och Handelskammaren och Teknikföretagen.

Svenskt Näringsliv har en stark tradition av att vilja påverka skolan. De har tagit fram studiematerial (i Praktiken, 10 teser om entreprenörskap, Foretagsamheten.se med flera), anordnar lärarfortbildningsdagar, och är även direkt ute i skolorna och håller i olika aktiviteter.

Sydsvenska Industri- och Handelskammarens (HK) bedriver påverkansarbete för att skapa ett bättre företagsklimat i Sydsverige, till exempel engagerar de sig i frågor som gäller kompetensförsörjningen. HK är direkt verksamma ute i skolorna, där de håller i olika aktiviteter gentemot elever. HK har tagit fram olika utbildningsmaterial för skolan, till exempel Trampolinen och Handslaget.

Företagarna engagerar sig i Ung Företagsamhet på regional och kommunal nivå, bland annat som rådgivare, i juryarbete och finansiellt. Utöver detta engagemang har konceptet Starta Eget-spelet tagits fram. De lokala företagarföreningarna har utvecklat olika samarbetsformer för samverkan mellan skola och arbetsliv. Även samarbete med AF sker, där arbetsförmedlare hjälper företagare att hitta nya jobb och bättre matcha jobb med sökande.

Olika branscher vill påverka utifrån sina olika områden. Ofta upplevs påtryckningarna och satsningarna från teknikområdet som starkast bland branscherna. Önskemålet som primärt uttalas är att öka andelen sökande till tekniskt inriktade utbildningar på olika nivåer, därav initieras olika satsningar. Här kan till exempel Teknikcollege nämnas som ett initiativ av Teknikföretagen och Industrirådets olika medlemmar samt Teknikspanarna för årskurs 4–6. Ofta poängteras vikten av att börja stimulera intresset för teknik och naturvetenskap i tidiga år, jämställdhetsperspektivet (att få fler flickor/kvinnor intresserade av tekniska och naturvetenskapliga utbildningar och yrken), samt att vidga bilden av mängden yrkesmöjligheter som teknikbranschen kan innebära.

Bankerna har under senare tid utökat sina initiativ för att fler arbetssökande ungdomar ska få in en fot på arbetsmarknaden. Hösten 2009 startade Swedbank tillsammans med sparbankerna initiativet Unga Jobb, där de erbjuder praktikplatser och engagerar företagskunder och övriga nätverk. Resultatet till och med 2013 är fler än 4 000 praktikplatser, varav 400 platser inom Swedbank och av dem har hälften lett till anställning inom banken (Ungajobb.se). Även Skandia ska nämnas som aktiva på området. Under namnet ”Idéer för livet” och Skandiamodellen erbjuder de metoder och verktyg för förebyggande insatser för att ta ett helhetsgrepp när det gäller samhällsutmaningar och tydliggöra utanförskapets pris. Skandia har tagit initiativ till den undersökning av nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog som visar att fler än 12 procent i varje årskull hamnar utanför samhället. Det medför inte bara mänskligt lidande utan även enorma kostnader. Varje person som fastnar i livslångt utanförskap kostar samhället 10–15 miljoner kronor per år. Det är summan av välfärdskostnader såsom sjukvård, rehabilitering och insatser från rättsväsendet, plus produktionsförluster under personernas vuxna liv. Per årskull blir det en kostnad på 210 miljarder. Utanförskapets pris för fem årskullar beskrivs lika högt som hela Sveriges statsskuld.

I Svenskt Näringslivs undersökning och rapport ”Missade möjligheter”, (2012), se figur nedan, anges den viktigaste orsaken till rekryteringssvårigheter vara att personer med rätt yrkeserfarenhet saknas. På andra plats kommer orsaken ”rätt utbildning”. Arbetstagarens brist på arbetslivserfarenhet bedöms inte som en lika allvarlig orsak, vilket dock ofta nämns i media som ett av de stora problemen, kopplat till unga.

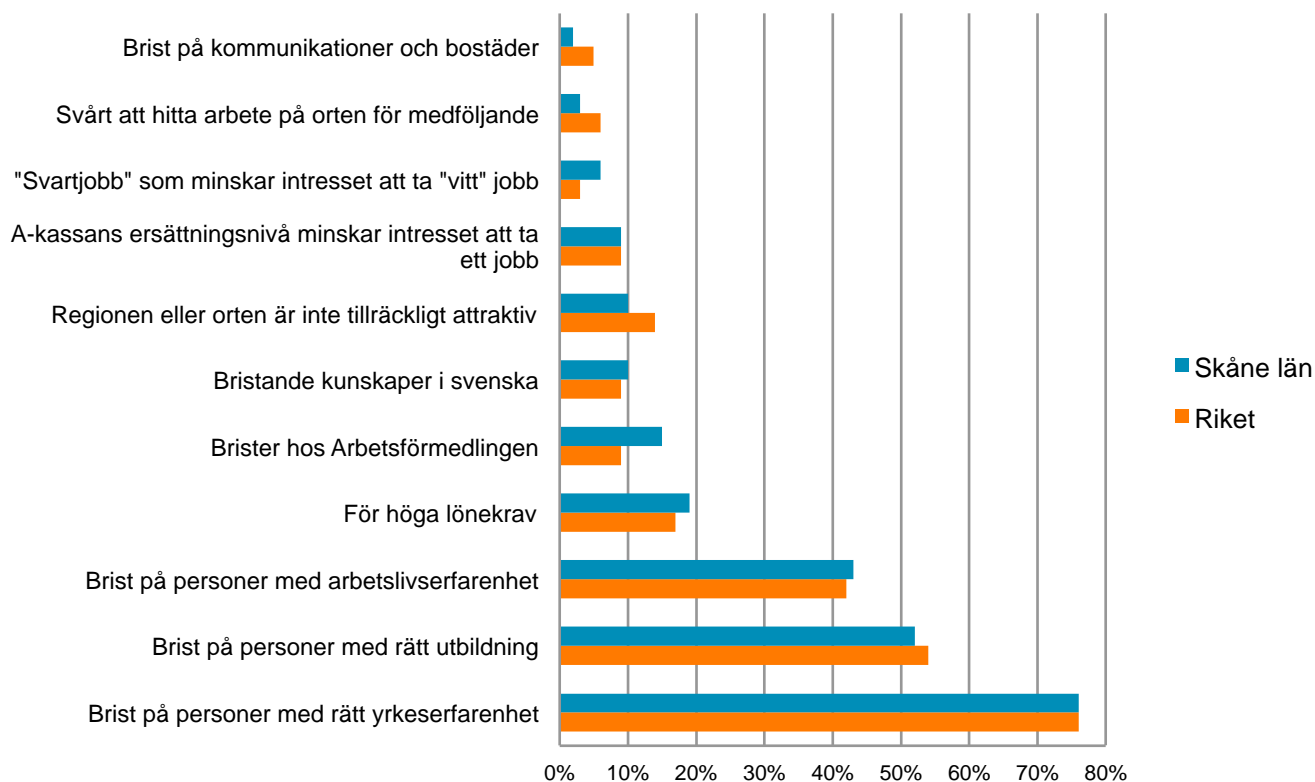

Fig 7. "Vad anser du är de viktigaste orsakerna till att det har varit svårt för ditt företag/arbetsplats att få tag i de medarbetare ni haft behov av?", (Missade möjligheter, Svenskt Näringsliv, 2012)

Även Företagarnas rapport "Kompetensbrister hotar tillväxten" (2011) visar att bristen på yrkeserfarenhet är det största hindret för rekrytering.

Företagen beskriver ofta matchningsproblematiken som ett hinder för tillväxt. Det förväntade sambandet mellan arbetskraftsbrist och arbetslöshet borde vara att arbetskraftsbristen är högre ju lägre arbetslösheten är. Så är dock inte fallet, just beroende på den bristande matchningen, det vill säga att dagens arbetslösa dessvärre inte har de kvalifikationer som företagen efterfrågar. (Företagarna, "Kompetensbrister hotar tillväxten" 2011).

Både undersökningar gjorda av Svenskt Näringsliv (Rekryteringsenkäten 2012) och Företagarna (Småföretagsbarometer 2011) visar vilka rekryteringsvägar som är de oftast använda. Det visar sig att den absolut viktigaste källan till rekryteringar är informella kontakter, 78 procent, följt av spontanansökan 59 procent och Arbetsförmedlingen 48 procent. Företagarnas resultat visar på 64 procent för informella kontakter, 28 procent Arbetsförmedlingen och 18 procent för tidigare lärlingar/praktikanter baserat på småföretagarnas svar.

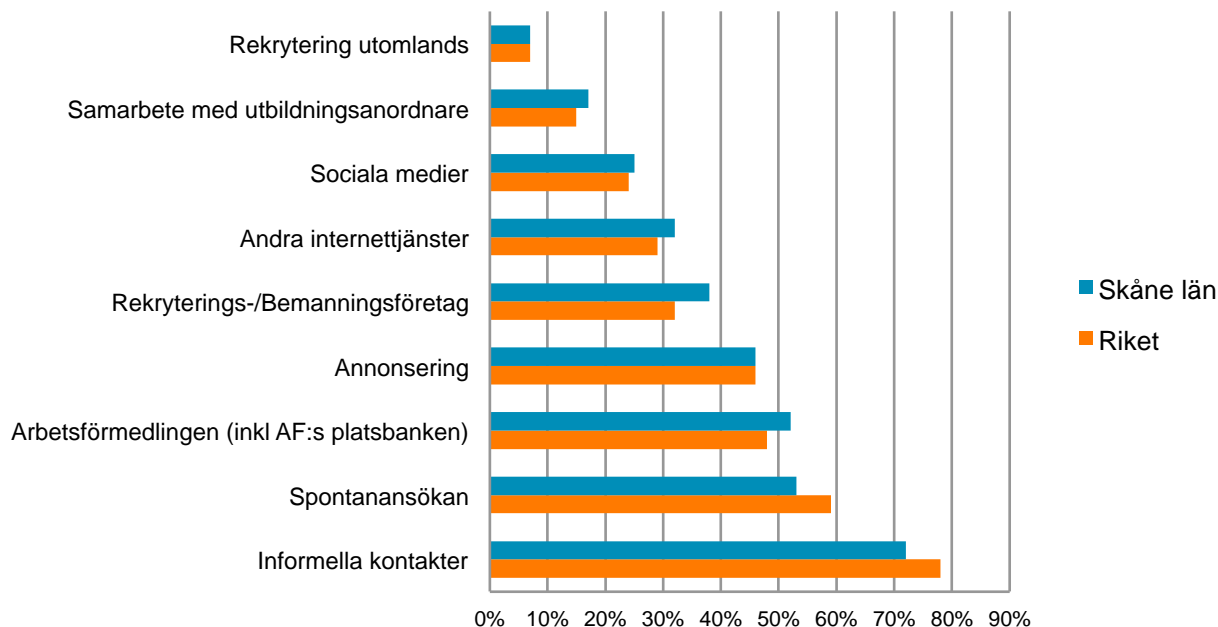

Fig 8. Vilka av följande rekryteringsvägar använde ni när ni försökte rekrytera medarbetare? (Missade möjligheter, Svenskt Näringsliv, 2012)

Att så många arbetsgivare hittar nya medarbetare via informella kontakter försvårar för de unga, som inte haft någon första kontakt alls. Detta stärker ytterligare vikten av ökad samverkan mellan skola och arbetsliv tidigt. Detta drabbar även i högre grad, till exempel utrikesfödda, som ofta kommer till Sverige utan kontaktnät, att ta sig in på arbetsmarknaden.

I undersökningen "Företagens syn på skolan" (Svenskt Näringsliv, 2011) ställs frågan hur viktiga olika kompetenser är, utifrån respektive företagares perspektiv, se diagram nedan. Resultatet visar att företagarna menar att skolan inte i tillräcklig utsträckning lyckas utrusta ungdomarna med de kompetenser som på ett tydligt sätt ligger inom skolans uppdrag, det vill säga att läsa, skriva och räkna. Andra kompetenser kan i större utsträckning ses som utvecklingsområden där skolan inte är ensamt ansvarig, där uppdraget ska delas med andra, till exempel föräldrar. Social kompetens hos arbetstagaren, värderas nästan lika högt som graden av baskompetenserna (läsa, skriva och räkna).

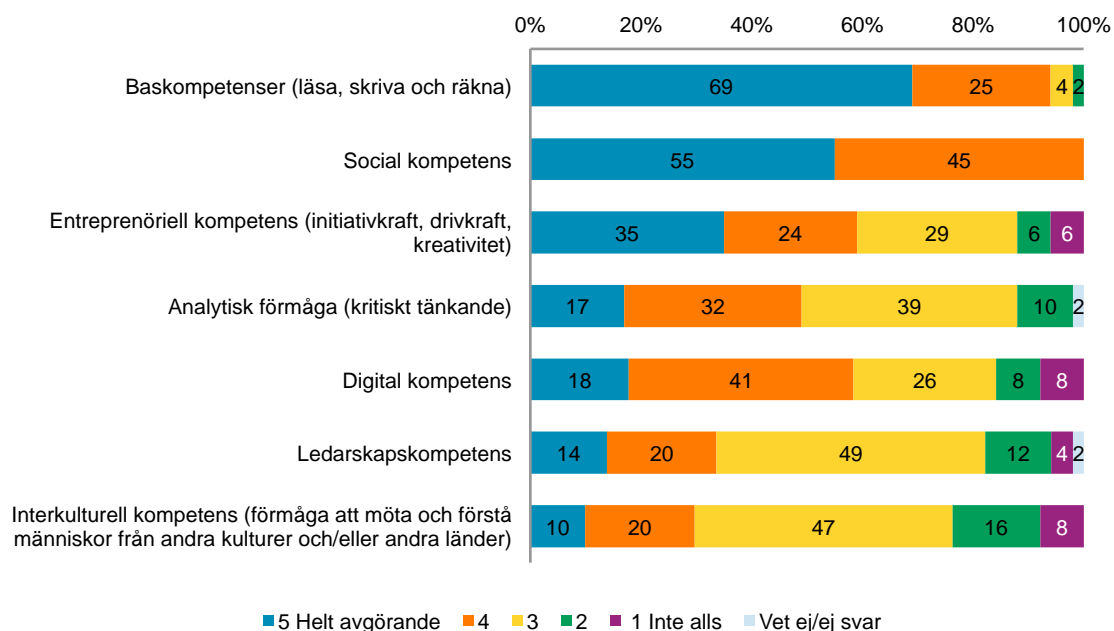

Fig 9. Utifrån ditt perspektiv, hur viktigt är...? ur undersökningen "Företagens syn på skolan" (Svenskt Näringsliv, 2011)

Följdfrågan är hur väl man anser att skolan lyckas att utrusta elever med de olika kompetenserna. Här är uppfattningen att skolan lyckas bäst med att utveckla digital kompetens hos eleverna, före baskompetenser. Allra minst menar företagarna att skolan lyckas förmedla entreprenöriella kompetenser (såsom initiativkraft, drivkraft och kreativitet), vilket enligt styrdokumenterna är en del av skolans uppdrag.

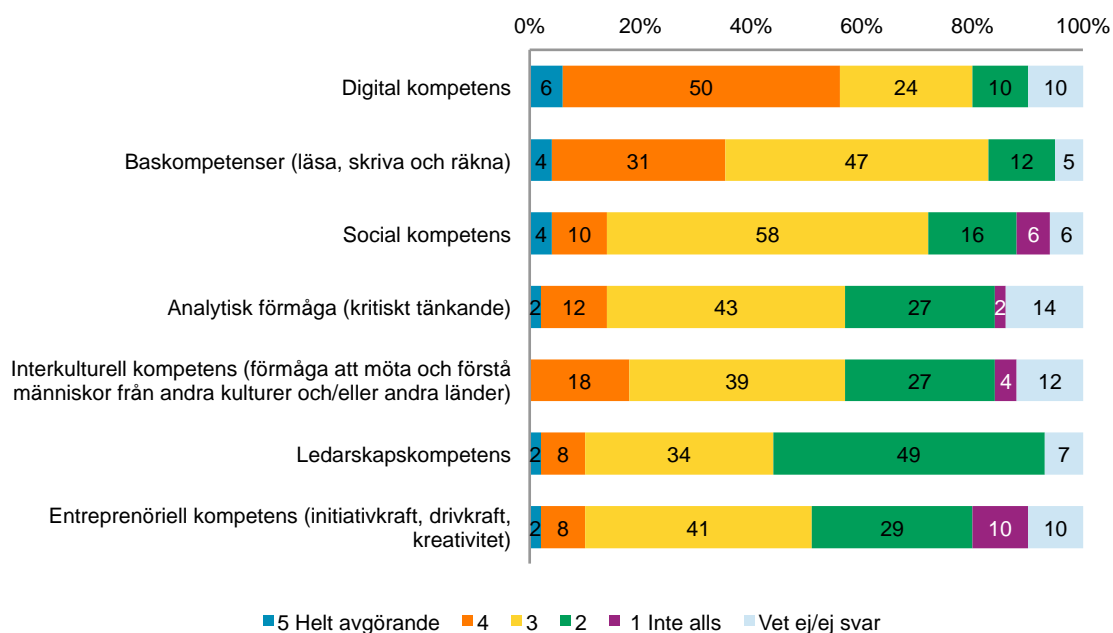

Fig 10. Utifrån ditt perspektiv, hur väl lyckas skolan utrusta elever med...? ur undersökningen "Företagens syn på skolan" (Svenskt Näringsliv, 2011)

3.5 Systembild

Systembilderna visar de nämnda verksamheter och organisationer på området utifrån ett mer övergripande perspektiv. Syftet är att ge en helhetsbild av vilka som på något sätt har uppdrag, utövar påverkan eller enbart är etablerade av egen kraft. De olika organisationerna skiljer sig åt ur olika perspektiv, flera är dock i huvudsak finansiärer.

Frågor värda att lyfta, som dock inte ryms inom denna förstudie, är:

- Hur kan dessa olika organisationer adresseras kompetensförsörjningsfrågan? En viss rollfördelning finns idag, även om denna förändras och justeras beroende på olika förändringar och konsekvenser som uppstår (mer eller mindre förväntade). Några är mer tydligt verksamma, delvis beroende på regeringsuppdrag, och några är mindre verksamma, vissa har andra incitament (än regeringsuppdrag) för påverkan.
- Vilka kan skälen vara för att utveckla samverkan och i högre grad samhandla med övriga?

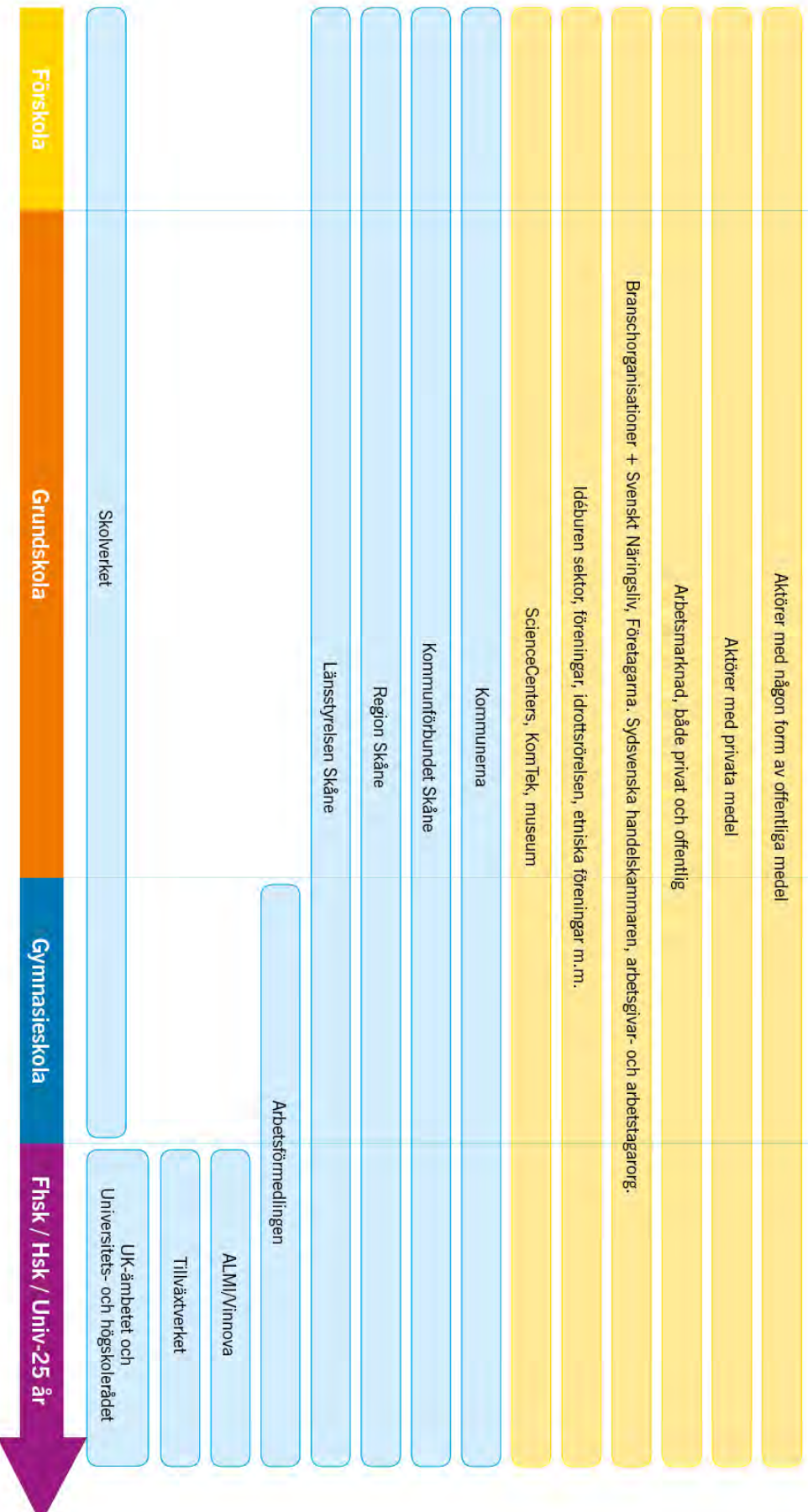
Potentiella aktörer för framtiden inom samverkan skola/arbetsliv, idag underrepresenterade, är till exempel idéburen/ideell sektor, idrottsföreningar och etniska föreningar. Dessa delar av föreningslivet når ibland de unga bättre än vad utbildningssystemet lyckas med. Det finns studier som visar att deltagande i föreningslivet minskar sannolikheten att vara arbetslös med upp mot 80 procent. I kombination med att antalet aktiva i föreningar och folkrörelser har blivit färre sedan 1990-talet, leder det till att de ungas kontakt med vuxna begränsas till föräldrar och lärare. (Håkansson, 2012).

I flera fall kan det ses en brist på samverkan mellan nationell myndighet och regional organisation, något som skulle vara önskvärt. Ett exempel är Skolverket som ger nationella verksamhetsbidrag till flera aktörer som inte har någon regional etablering i Skåne.

Systembild över olika aktörer för att stötta entreprenörskap/SSA i utbildningssystemet

Vissa av de gula fälten i denna bild återfinns mer sorterade i den mer detaljerade kartbilden.

3.6 Olika aktörer/koncept med offentliga medel i Skåne

Totalt har cirka 35 aktörer identifierats och flera av dem agerar både på nationell och regional nivå, några enbart lokalt. Inom förskola – gymnasium erbjuder aktörerna genom sina koncept, utbildning för lärare, lärarhandledningar och elevmaterial. Flera av aktörerna kommer även till skolan och håller i olika aktiviteter. Återkommande ledord hos aktörerna är kreativitet, samarbets- och problemlösningsförmåga.

Aktörerna på högskole- och universitetsnivå erbjuder framförallt studenterna möjlighet till stöd i samband med idéutveckling och uppstart av företag kring sina idéer. Även övningar, metodutveckling och tävlingar erbjuds inom detta. På denna nivå möts oftare student och aktör direkt, det vill säga utan lärare som ”filter”. Dock har flera av aktörerna på denna nivå även aktiviteter riktade direkt mot utbildningarna och dess personal.

Som nämnts tidigare (under Definitioner) så kan ett sätt att arbeta med entreprenörskap och SSA i skolan vara genom olika aktörer och koncept. Vad det gäller framförallt förskola–gymnasium visar erfarenheter från olika kommuners arbete tydligt vikten av att skolor och lärarlag känner att de själva äger och styr utvecklingen mot en mer entreprenöriell skola, samtidigt som de också tydligt framhåller värdet av användandet av extern kompetens i olika sammanhang. Det är viktigt att definitionen med både det smala och breda perspektivet på entreprenörskapet blir tydligt för användarna. När en gemensam bild av vad entreprenörskap i skolan kan innebära, så kan koncept vara en vitamininjektion för att komma igång att arbeta entreprenöriellt. Färdiga verktyg kan förenkla arbetet för pedagogen och kan ge inspiration att utveckla egna idéer och arbetssätt.

På ”x-axeln” i bilden ”aktörer/koncept för att stötta entreprenörskap/SSA i utbildningssystemet i Skåne” finns åldern på individerna som bas, eftersom det i slutändan är individens uppfattning/engagemang/aktivitet i frågan som är viktig. För barn/elever i förskola–gymnasium utgör lärarna ett ”filter”, som aktören först måste ”nä”. Inte särskilt många vänder sig till föräldrar och barnen som direkta mottagare, dock gör museerna, Science Center, (Vattenhallen) och KomTek delvis detta.

Storleken på ”rektanglarna” visar enbart aktörens sträckning över åldern på olika individer och visar inget om storlek på vare sig verksamhet, budget eller personalstyrka. Detta har ej rymts inom denna förstudie, utan skulle kunna vara innehåll för en framtida effektstudie/funktionsanalys, se avsnitt 4.

Flera aktörer har lagts samman under sin ”huvudaktör” till exempel Lunds universitet. ”Rektanglarna” placering säger inget om geografisk spridning eller etablering. Några av aktörerna är enbart lokalt etablerade och fyller en viktig funktion på det viset. Det finns även en viss skillnad i vad aktörerna erbjuder, alla har naturligtvis inte samma innehåll, mer om detta följer efter bilden.

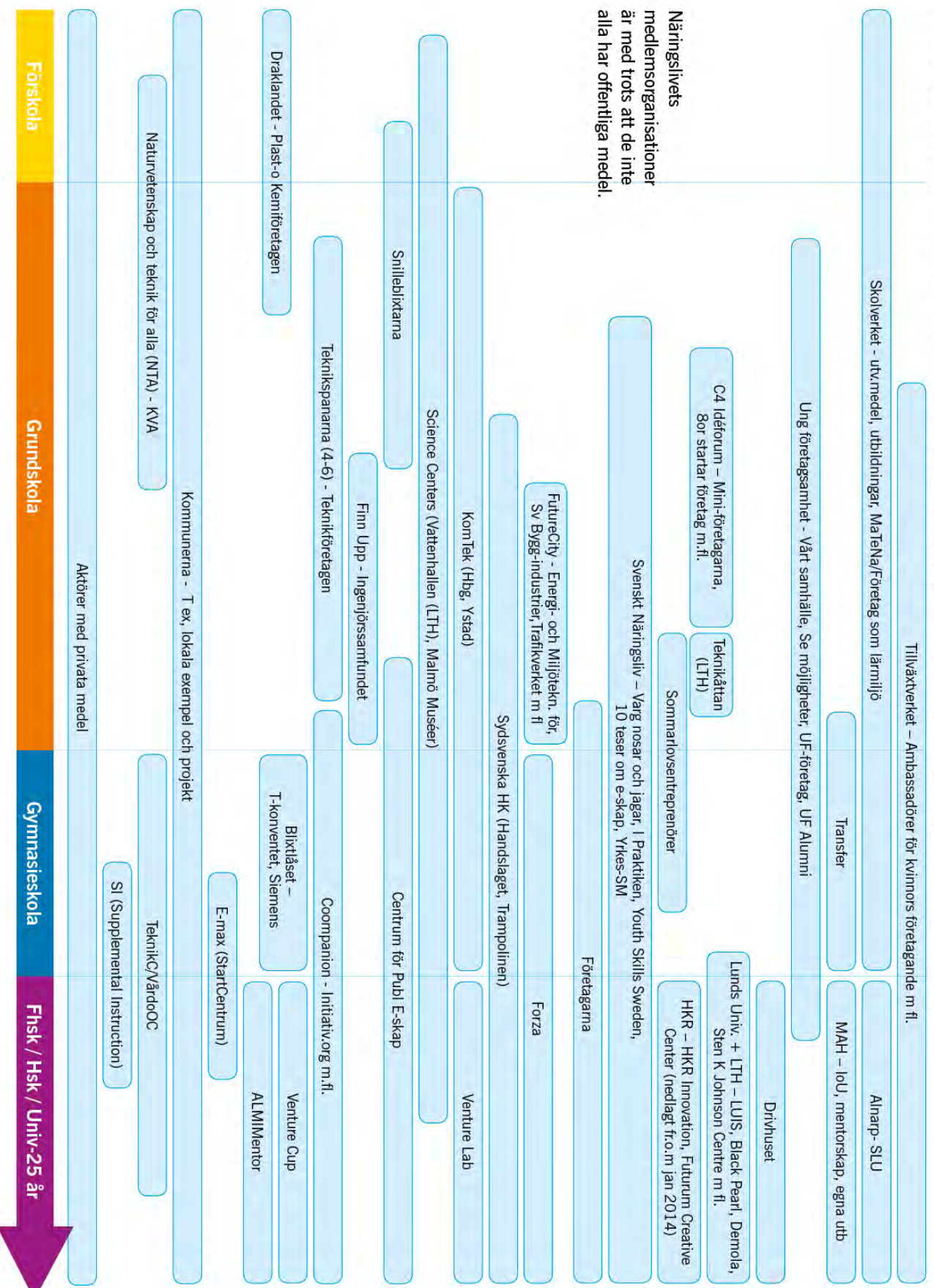
Det centrala i aktörskartläggningen är som namnet säger att kartlägga olika aktörer i ett större system, kopplat till det gemensamma uppdraget att skapa företagsamma och kreativa individer på olika nivåer genom entreprenörskap och samverkan mellan skola och arbetsliv. Kartläggningen har inte haft som ambition att analysera och kvalitetsgranska de enskilda aktörerna och deras funktion.

Vissa aktörer finns med både i den detaljerade bilden och i systembilden ovan, eftersom de både agerar ur ett system-perspektiv samt erbjuder egna koncept på mer operativ nivå. Skolverket är till exempel både finansär och sedan december 2013 huvudman för konceptet MaTeNa/Företag som lärmiljö

Näringslivets medlemsorganisationer, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Sydsvenska Industri- och Handelskammaren samt även branschorganisationerna Teknikföretagen och Plast- och Kemiföretagen, finns med i aktörsbilden, eftersom de utvecklar och erbjuder flera olika koncept mot unga inom området, dock har de inte alltid offentliga medel. Bilden är inspirerad av och har sitt ursprung i arbetet inom ENTRIS.

En översikt över olika nationella aktörer/koncept som stimulerar till entreprenörskap/entreprenöriellt lärande och samverkan skola/arbetsliv i utbildningssystemet presenteras i en bilaga, längst bak i rapporten.

Aktörer/koncept för att stötta entreprenörskap/SSA i utbildningssystemet i Skåne

3.6.1 Vad handlar koncepten om?

Ambitionen att utveckla en tabell som beskriver de olika aktörernas koncept utifrån huvudspår eller innehåll fanns inledningsvis. Dock visade det sig under arbetets gång att denna indelning är svår att göra rättvisa eftersom de flesta aktörer agerar på flera olika områden, till exempel såväl inom det breda som det smala perspektivet av entreprenörskap. Aktörernas egna beskrivningar av sina verksamheter ger en mångfacetterad bild av vad arbetet består av, dock kan några olika kategorier nämnas för att ge en bild av vad deras innehåll kretsar kring. Det finns all anledning att utveckla en mer specifik tabell kring detta i ett framtida arbete.

Det smala kontra det breda perspektivet av entreprenörskap

- *Många aktörer menar att de erbjuder både det breda (förhållningssättet) och det smala (företagande) perspektivet på entreprenörskap (se Definitioner). I annat fall beskrivs ofta att fokus inledningsvis ligger på den ena delen, vilket därefter färgar av sig och ger effekter på det andra perspektivet.*

Graden av samverkan skola/arbetsliv och kontakt med närsamhället

- *Flera aktörer har som huvudspår att öka kontakten mellan skolan och arbetslivet. Det kan innebära förmedling av föreläsarkontakter och arbetslivskontakter och arbetsmarknadskunskap. Det kan även vara krav på att ha en mentor/kontakt med arbetslivet i genomförande av ett projekt.*

Fokus på Teknik/NO

- *Hos flera aktörer kan ett fokus på teknik/NO ses som en metod för att träna entreprenöriella kompetenser, till exempel problemlösningsförmåga och kreativitet. Utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen för 2020 från Region Skåne visar teknikyrket som ett av bristyrkena, dock tillsammans med pedagogiska yrken och vård- och omsorgsyrlen. En bidragande faktor till fokus på teknik/naturvetenskapsstödjande aktörer kan dels vara en tradition av att teknikföretag har finansiering att bidra med. En annan bidragande orsak är att vissa skolämnen verkar inbjuda till olika grad av möjlighet till samverkan med arbetslivet, där teknik/NO-ämnen verkar väga tungt. Ett problem i sammanhanget, som berättigar fokus på teknik/NO, är att skolpersonal i mindre utsträckning har denna utbildning, trots det är de ändå satta att undervisa inom området, detta gäller framförallt för lärare mot de yngre åldrarna.*

Pedagogisk metodikutveckling

- *Under de senaste åren har flera aktörer gjort en utveckling mot att i mindre utsträckning "enbart" erbjuda färdiga koncept/aktiviteter utan i stället lägga allt mer fokus på metodik och att införa entreprenöriellt lärande på skolor/högskolor som förhållningssätt. Flera aktörer framhåller att de står på en tydlig pedagogisk grund och att innehållet är kopplat till skolans läroplan och mål och även har vetenskaplig förankring. Detta medför att gränsen mellan rena utbildnings- och kompetensutvecklingsaktörer och konceptaktörer börjar suddas ut.*

Tävlingsinslag

- *Hos flera aktörer ingår tävlingsinslag. Ofta ses det som en morot eller någon slags belöning att efter en tid ha arbetet med något, få presentera det på en mäsas eller delta i en tävling.*

Utvecklingsstöd

- *På högskole- och universitetsnivå erbjuder flera aktörer stöd i processen från idé till kommersialisering.*

3.6.2 Utveckling över tid

Bland de aktörer som kartlagts kan sägas att ungefär 6 av 35 har över 15 års erfarenhet. Exempelvis har Finn Upp och Ung Företagsamhet funnits i över 30 år. De senaste sju åren har över hälften av aktörerna/koncepten tagits fram.

Det ökade ”intresset” för entreprenörskap/entreprenöriellt lärande och SSA har medfört att aktörerna inte bara blivit fler till antalet, utan att flera av aktörerna även utökat och breddat sina koncept och målgrupper. Tidigare var Snilleblixtarna mer tydligt inriktade mot år 2–4 (numera F-år 6), Finn Upp år 5–9 och Ung Företagsamhet på gymnasiet, men idag är åldern på målgruppen något glidande både uppåt och neråt.

3.6.3 Åldersspridning

Aktörskartläggningen i Skåne visar en brist på aktörer som vänder sig till de yngre åldrarna, från år 9 och neråt, framförallt vad det gäller det breda perspektivet på entreprenörskap, det entreprenöriella förhållningssättet.

3.6.4 Koppling till vetenskaplig grund/forskning

Flertalet aktörer menar att de utvärderar sin verksamhet efter varje utbildning eller genomfört uppdrag, mestadels i form av enkäter. En mindre del av aktörerna använder sig av extern utvärdering eller följeforskning av arbetet och menar att de har stor nytta av det resultat som framkommer. Flera aktörer menar att deras verksamhet vilar på vetenskaplig grund eller har forskningsanknytning, utifrån att de använder olika vetenskapligt förankrade teorier av pedagogik och metodik. Det finns dock flera fördelar med att aktörernas effekter likvärdigt bedömdes utifrån vetenskapligt fastställda kriterier. Det skulle även underlätta i deras kontakt och marknadsföring gentemot skolorna. Detta är en nationell problematik och kan även ses i ljuset av ett pågående attitydförändringsarbete. Flera aktörer beskriver att inställningen till begreppet ”entreprenörskap” inte är odelat positiv. Om det istället kommuniceras som kreativitet, idériedom, innovation och handlingskraft, blir mottagandet dock ofta ett annat. Denna attityd är vanlig i flera olika situationer där entreprenörskap presenteras. Här kan aktörerna eventuellt hjälpas åt att tillsammans vässa sin kommunikation för att nå ut med budskapet på bästa sätt? Fortfarande förknippas ofta entreprenörskap med enbart företagande och vinstdrivande och utbildningssystemet ser oftast inte detta som en del av sitt uppdrag. Dock finns det generellt en mer positiv attityd till entreprenörskap inom ekonomi- och teknikämnen, som tidigare nämnts bland annat under avsnittet om Högskoleverket. Ofta upplevs elevernas/studenternas inställning till entreprenörskap mer positiv än pedagogernas.

3.6.5 Eldsjälar

Flera av aktörerna drivs av mycket engagerade personer. De visar stor handlingskraft och ett imponerade resultat i att driva utvecklingen av områdena framåt. Detta innebär dessvärre att verksamheterna i stor utsträckning är personbundna och därför sårbara. Även detta är en nationell problematik, inte enbart unik för Skåne. Att i större utsträckning samverka aktörerna emellan hade varit stödjande för att råda bot på lite av denna problematik.

3.6.6 Finansiering av aktörerna

Som framgår finns det en rad olika aktörer som verkar för att erbjuda olika former av koncept kring samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i utbildningssystemet, hela vägen från förskola till högskola/universitet. Finansieringen av dessa kommer dels från offentliga medel, dels från privata. Den offentliga finansieringen finns på tre olika nivåer; nationell, regional och kommunal. Därutöver finns det även privat (näringslivs-) finansiering. Även EU-medel finns med som en finansieringskälla i sammanhanget. De flesta aktörer är hybrider vad det gäller finansiering.

Aktörernas finansiering 2013

- Procentuell andel av budget (%)
- Avrundat till närmaste tusental
- RS = Region Skåne
- Medel från högskola/univ står nationellt

MAH IoU är tillfrågade om uppgifter, dock finns deras uppgifter ej publicerade p.g.a att det i deras breda verksamhet är svårt att särskilja och göra en rättvis bedömning av vilka delar som är inriktade specifikt/enbart mot entreprenörskap och SSA.

Organisationens/Aktörens namn	Nationell fin (%)	Regional fin (%)	Kommunal fin (%)	Näringsliv/Privat (%)	EU-medel (%)	Total budget 2013 (kr)
Alnarp SLU Innovation Studentsupport	25	50 (27, RS)	0	0	24	550 000
Blixtlåset Syd	0	33	13	53	0	30 000
Coompanion Skåne	43	8 (4, RS)	7	5	37	7 000 000
C4 Idéforum Kstad	0	0	100	0	0	1 350 000
Drivhuset, 2012-2013 juli-juli	42	7	12	39	0	2 147 000
FORZA (Skåne)	5	10	54	31	0	975 000
Futurum Creative Center	46	23	31	0	0	650 000
KomTek Hbg	0	0	100	0	0	3 880 000
KomTek Ystad	0	0	100	0	0	600 000
NTA	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
Sommarlovsentreprenörer	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
TeknikCollege	9	88 (69, RS)	3	0	0	960 000
Transfer Syd	5	8	47	39	0	1 900 000
Ung Företagsamhet Syd	28	14	25	33	0	3 625 000
Vattenhallen	82	0	1	17	0	8 600 000
Venture Cup Syd	54	7	10	30	0	2 070 000
Venture Lab (LU)	86	8	6	0	0	1 800 000
% andel	43 %	8 %	27 %	15 %	7 %	100 %
Totalt (kr)	15 435 000	3 067 000*	9 584 000	5 367 000	2 684 000	36 137 000
		*Varav RS-medel 2 415 000 (80 %)				
CPE/Folkuniversitetet	7	30, (utv.bidrag RS)	13	0	50	3 014 000
E-max, nationellt	50	30 (5, RS)	10 (Örebro)	10	0	1 000 000
Finn Upp, nationellt	60	0	0	40	0	1 700 000
Framtidsfrön	16	23 (ÖG/VG)	48 (ej Skåne)	7	5	8 189 000
Snilleblixtarna, nationellt	75	0	8	16	0	1 452 000
Totalt (kr)	19 473 000					51 492 000

Fig 11. Aktörers finansieringsfördelning (i procent)

Finansieringstabellen visar inte samtliga aktörer som finns med i kartbilden på sidan 36, utan de aktörer som Region Skåne på något sätt finansierar alternativt att de är stora regionalt/nationellt. I den nedre delen av tabellen står aktörer som lyfts ut av olika skäl, till exempel för att inte ge felaktiga genomslag. Framtidsfrön är till exempel ej etablerade i Skåne men visas i tabellen eftersom de är stora nationellt och är beviljade medel av Skolverket. Även Snilleblixarna och Finn Upp är stora nationellt och erhåller stöd från Skolverket. Centrum för Publikt Entreprenörskap (CPE) har haft utvecklingsbidrag av Region Skåne, därav det relativt stora bidraget från Region Skåne. E-max är en nationell tävling som anordnas av StartCentrum Örebro, vilka erhåller stöd för de skånska deltagarna.

Översikten är inte heltäckande utan är gjord i syfte att skapa en grov bild av aktörernas ungefärliga budget samt fördelningen nationell/regional/kommunal/näringsliv i systemet i stort, och presenteras därför i procentuell andel samt något avrundad. Vissa aktörer visas här som regionkontor och andra med sin hela nationella organisation, därför ska budgetar inte heller jämföras rakt av.

På nationell nivå är Skolverket, Tillväxtverket (se även respektive avsnitt) och i viss mån Vinnova de organisationer som finansierar aktörerna i störst utsträckning. Den nationella finansieringen är den avgjort största andelen med 43 procent av totalen. De högskolenära aktörerna har sin basfinansiering från respektive högskola, dock har de ju ett regionalt/nationellt upptagningsområde. Högskolornas medel finns under kolumnen ”nationell finansiering”.

Region Skåne är den största finansiären på regional nivå i Skåne, dock utgör den totala regionala finansieringen enbart 8 procent av totalen. En slutsats är dock att merparten av de regionala medlen går till aktörer som vänder sig mot individer år 9 och uppåt. Region Skåne behöver ta tillvara sin påverkansroll som regional aktör vid beviljande av medel. I jämförelse med flera andra regioner har Region Skåne mindre medel än övriga att erbjuda som stimulans till dessa aktörer, vilket ibland skapar en obalans när olika regiondelar jämför sig med varandra. Dock ska Region Skåne vara medveten om att deras medel skapar legitimitet och kan locka andra finansiärer.

Kommunernas finansiering utgör 27 procent av aktörernas finansiering. Kommunerna finansierar framförallt UF, Transfer, NTA, Snilleblixarna (ingen uppgift från NTA, dock visar enkätsvar på att flera kommuner finansierar dessa), och Sommarlovsentreprenörerna (ingen uppgift i denna kartläggning) och dessutom i de fall de har egna lokalt etablerade aktörer, såsom till exempel Drivhuset, KomTek, Forza och Futurum.

Eventuellt påverkas de högskole- och universitetsnära aktörernas legitimitet positivt av att de har merparten av sin finansiering från högskolan/universitetet. Bland aktörerna som vänder sig till förskola–gymnasieskola borde de som har finansiering från kommunerna uppleva liknande legitimitet? Dock är inte andelen kommunal finansiering lika stor som den från högskola/universitet (nationell).

Några aktörer har inte velat specificera var deras privata finansiering kommer ifrån. En grov uppskattning är dock att det är företag i teknikbranschen och bankerna som tillsammans utgör den största insatsen från näringslivet.

Precis som i ”kartbilden” av aktörerna visar beloppen en nulägesbild, fastställda ett eller ett par år i taget. Flera aktörer beskriver en väldigt osäker finansieringssituation, där merparten av verksamhetsledarnas tid går åt till kortsiktig äskande av finansieringsmedel. Flera aktörer

beskriver en tydlig pendel mellan en lägre andel från näringslivet i lågkonjunktur, vilket då efter en tid genererar en ökning av medel från det offentliga systemet.

Andelen (sökta och) beviljade EU-medel är låg hos aktörerna. Flera beskriver det som för stor arbetsinsats kontra utfall att skriva ansökningar.

Om förstudien hade gjorts ett år tidigare, hade till exempel ENTRIS funnits med och då ökat på EU-medel-kolumnen med totalt cirka 20 miljoner under åren 2009–2013, dock fördelat på flera år. Detta visar att beloppen snabbt kan skifta både på plus- och minussidan.

3.7 Enkätresultat

Som tidigare nämnts har webbenkäterna ej haft tillräcklig svarsfrekvens för att kunna leda till kvantitativa slutsatser. Dock kan svaren sakligt redovisas och användas som komplement till andra resultat.

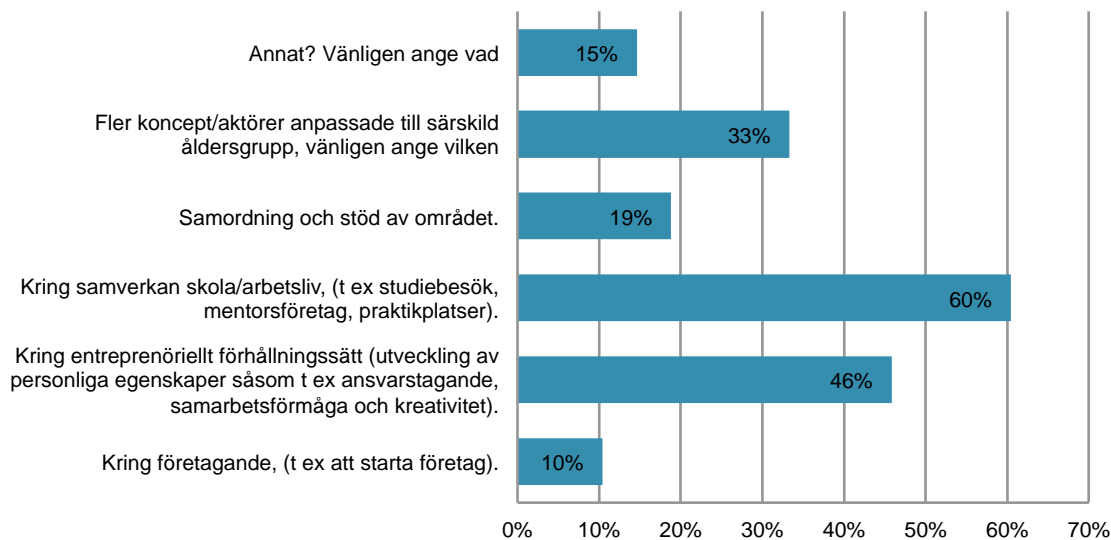
Som nämnts tidigare har en webbenkät distribuerats till

- dels förvaltningsnivå (Barn och utbildning eller motsvarande samt Näringslivsenheten eller motsvarande) i Skånes samtliga 33 kommuner,
- dels till ledningsnivå för förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning i respektive kommun.

Syftet med enkäterna var att få uppgifter om olika aktörers etablering och användning i Skåne samt målgruppens behov och finansiering på området. Svarsfrekvensen på enkäten till förvaltningsnivå är 47 procent, med svar från samtliga skånska kommuner utom fem. Svarsfrekvensen på enkäten till ledningsnivå är 20 procent, med svar från samtliga kommuner i Skåne. På grund av den låga svarsfrekvensen blev den geografiska spridningen av aktörernas ”upptagningsområden” ej möjlig att svara på.

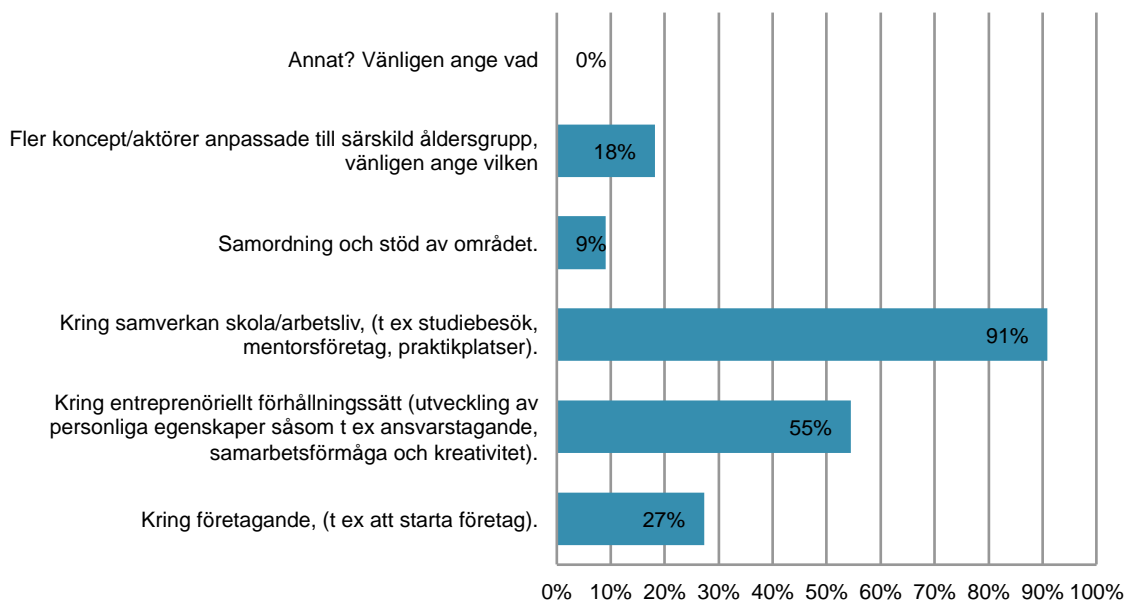
Bland enkätsvaren på förvaltningsnivå kommer 56 procent från barn- och utbildningssidan och 43 procent från näringslivssidan, 1 procent från kultur- och fritid och övriga.

I enkäten ställs bland annat frågan ”Har ni andra behov på området som ej tillgodoses av befintliga aktörer/koncept idag?”. I skolformsenkäten till för-, grund-, sär- och gymnasieskolornas ledningsnivå svarar respondenterna att cirka 24 procent har andra behov som inte tillgodoses av befintliga aktörer på området i dag. Motsvarande fråga till förvaltningsnivå visar på resultatet Ja 31 procent och Nej 69 procent på samma fråga. På följdfrågan om vilka behov som i stället föreligger, se figur 12 nedan, ses att störst behov finns tydligast kring samverkan skola/arbetsliv, med cirka 60 procent. På andra plats följer behov kring entreprenöriellt förhållningssätt, figur 12.

Figur 12. "Har ni andra behov på området som ej tillgodoses av befintliga aktörer/koncept idag? Om ja, vänligen ange behov" (enkätfråga till ledningsnivå för skolformer)

På samma fråga till förvaltningsnivå är det ännu tydligare att störst behov finns kring SSA – 91 procent, se nedan figur 13.

Figur 13 "Har ni andra behov på området som ej tillgodoses av befintliga aktörer/koncept idag? Om ja, vänligen ange behov" (enkätfråga till förvaltningsnivå)

I den kategori som svarat "Fler koncept anpassade till särskild åldersgrupp", i enkäten till ledningsnivå inom skolformerna, anges särskilt behov av aktörer/koncept riktade mot de yngre (från år 7 och neråt till förskoleåldern), samt för elever inom särskolan.

Såväl på förvaltningsnivå som på skolformsnivå ger respondenterna exempel på olika former av samverkan mellan skola/arbetsliv uttryckt i konkreta aktiviteter som:

- studiebesök
- lokala arbetsmarknadsdagar och mässor
- praktikplatsanskaffning (PRAO och APL)
- genom programråd för olika utbildningar
- samarbete med AF
- frukostmöten med lokala företagsgrupper/föreningar
- besök av föräldrar som berättar om sina yrken

Överlag efterlyser respondenterna mer samarbete med AF, idrottsrörelser och övrigt föreningsliv.

4 Analys och förslag på åtgärder

Utifrån aktörskartläggningens resultat presenteras i detta avsnitt analys och åtgärdsförslag för fortsatt arbete kring samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i utbildningssystemet i Skåne. Analysen börjar på en övergripande nivå för att sedan gå ner på en mer detaljerad nivå. För sammanställning, se tabell i Sammanfattning.

4.1 Vad möter de unga?

Sverige, tillsammans med resten av världen, går igenom en snabb och omvälvande strukturomvandling. Allt mer öppna marknader, tuffare internationell konkurrens, snabb teknikutveckling och en förflyttning av tillväxten från USA och Europa till framför allt Asien ställer nya krav på både näringslivet och samhället i stort. En viktig faktor för hur Sverige klarar sig på denna resa är tillgången på kunskap och kompetens, inte minst bland de unga.

De unga

Arbetsmarknad

RESA...med input från utbildningssystem, föräldrar, vänner, myndigheter, politik, fritid, föreningsliv, näringsliv, organisationer, media, övrig omvärld...

Vad möter de unga på resan som har positiv effekt på deras etablering på arbetsmarknaden? Vad kan de olika aktörerna ta ansvar för? Hur ser resan ut om du är tjej/kille, bor i storstad/landsort, beroende på etnicitet och så vidare. Systemet ska tillsammans erbjuda likvärdighet för alla oavsett detta. Som tidigare har beskrivits så är en god utbildning en förutsättning för en god tillväxt, därmed får bristande kvalitéer i skolan långt gångna effekter på regional nivå vad det gäller kompetensförsörjning med mera. Skolor är i första hand ett kommunalt ansvar. Att på regional nivå försöka göra handlingsplaner och strategier gällande är en utmaning, dock kan den regionala strukturen ha en viktig roll vad det gäller just att skapa samverkan och som en nivå mellan nationell och kommunal nivå. Att det finns synergieffekter med ökad samverkan är tydligt, såväl mellan myndigheter på "likställd nivå", som mellan nationella/regionala/kommunala nivåer, som enskilda aktörer emellan.

John Steinberg, fil dr i pedagogik, menar att skolan har en starkt överdriven roll i samhället. Skolan kan vara ett stöd för många som saknar stöd hemifrån, men framförallt är det olika former av politik (ekonomisk, familjepolitik, boendepolitik, migrationspolitik med flera) som påverkar de ungas framtid. Steinberg menar att skolan enbart kommer att utvecklas om vi ser den som en del av det övriga samhället. I ljuset av detta är funktionell samverkan en stor del av lösningen. De ungas utveckling är ett ansvar för stora delar av samhället, allt från systemnivå till hemmet.

Utbildningssystemets funktion ska inte överskattas, men trots allt är det här våra unga spenderar en stor del av sin tid. Detta ställer onekligen stora krav på utbildningssystemet med uppgiften att rusta de unga för en sysselsättning i en god framtid. Utbildningssystemet behöver då även bättre erbjuda och visa på kopplingen mellan skola och arbetsliv samt inslag av olika former av entreprenörskap, för att skapa meningsfullhet och motivation (vilket även speglar av sig och får effekter på basfärdigheterna). Skolan/lärarna har via styrdokument fått direktiv kring områdena, men har inte resurser nog/lyckas inte alla gånger att förmedla detta vidare till barnen/eleverna/studenterna. Förstudien visar att det finns en mångfald av offentligt finansierade aktörer som knackar på skolans/lärarnas/studenternas dörr och menar att de har erbjudanden kring områdena samverkan mellan skola/arbetsliv och entreprenörskap, många gånger kostnadsfritt. Dock beskriver aktörerna ofta att de inte "blir insläppta" i skolan, inte helt oväntat hävdar flera aktörer att skolan behöver draghjälp utifrån får att komma igång, bli inspirerade och att börja pröva sig fram.

Vem har gjort "beställningen" av alla dessa aktörer? Alltför sällan utbildningssystemet själv. Hur skulle samarbetet kunna se ut om skolan och övriga parter bättre kommunicerade över detta gap? Och tillsammans kunde agera kring och skapa det som har positiv effekt på de ungas framtid och etablering på arbetsmarknaden? Denna problematik bottnar även i en nationell myndighetsstruktur, där Näringsdepartementet ger uppdrag till Tillväxtverket och Utbildningsdepartementet ger detsamma till Skolverket, samtidigt har vi Arbetsmarknadsdepartementet som ger uppdrag till Arbetsförmedlingen.

4.2 Ett något splittrat system av offentligt finansierade aktörer i Skåne

Det gemensamma långsiktiga målet som handlar om fler sysselsatta, kreativa och välmående unga individer borde vara och är ledstjärnan, och på så vis borde vägen mot en dela-kultur och samhandling vara den bästa möjliga. Idag i Skåne har vi på flera sätt ett välutvecklat aktörssystem på plats. Dock finns tendenser att olika aktörer/koncept i sig blir för små och inte når tillräcklig kritisk massa i sin verksamhet, för att få ut maximal nytta av investerade medel.

Mångfalden av aktörer med offentliga medel, som verkar för att främja entreprenörskap och samverkan mellan skola och arbetsliv i utbildningssystemet, ger även intryck av en struktur som uppvisar en viss överlappning, på olika plan.

Denna överlappning leder i stora drag till:

- Splittrat och underfinansierat system (kopplat till punkten nedan).
- Ineffektivt användande av offentliga medel som sätts in i systemet.
- Konkurrens (såväl positiv som negativ) och revirtänkande.
- Otydlighet för målgruppen/mottagarna.

En mångfald i systemet är samtidigt värdefull, om det inte är för många som erbjuder samma innehåll, på samma plats. En god geografisk spridning och god nischning är önskvärd. En mångfald av aktörer är även viktig för att möta olika unga individers behov av stöd och input i sin utveckling mot att bli mer entreprenöriella. Utifrån det breda perspektivet på entreprenörskap så ligger det även i begreppets natur att omfatta många delar och få dem att utvecklas organiskt. Detta är viktiga skäl till varför en viss variation i systemet ska värnas.

Det kostar dock att driva alla dessa organisationer, framförallt att varje år söka grundfinansiering, kostnader som skulle kunna läggas på till exempel metodutveckling.

Marknaden är fortfarande relativt ung, då är det naturligt med en ökning av organisationer. Efter en tid ska den naturliga konkurrensen sätta in, dock blir denna kraft svag, när offentliga medel finns med i bilden. Arenor och mötesplatser behöver öppnas upp och skapa transparens, för att inte ”uppfinna hjulet på nytt”. Det finns flera synergieffekter och skalfördelar att vinna i sammanhanget. Detta är dock en utmaning, vilka är incitamenten för aktörerna att dela med sig? Se även 4.5.3.

4.3 Utvecklad långsiktig och effektiv finansiering av aktörssystemet

Aktörerna i systemet har idag olika former av finansiering, för många aktörer både från det offentliga (nationell, regional och kommunal nivå) och från det privata. Projektfinansieringen innebär att organisationer får ägna många arbetstimmar för att söka nya medel, till exempel skriva ansökningar, maximalt avsett för cirka 1–3 år. Inte särskilt många av aktörerna i kartläggningen uppvisar i nuläget någon tryggad långsiktig finansiering.

Om aktörssystemet ska fungera effektivt ställs krav på ett klokt utformat system för beviljande av offentliga medel. Det talar snarare för att ge grundfinansiering än projektfinansiering, eftersom det senare mer inbjuder till att ”hitta på” nya idéer och sprida sig till fler målgrupper och så vidare om det är det som krävs för att som aktör bli beviljad nya medel. Projektmedel som utlyses från nationella myndigheter, driver delvis den ökning av aktörer vi ser i systemet. Varje nytt projekt söks av både gamla och nya aktörer på marknaden, där de ser en chans att ta hem medel. För att minska överlappningen aktörerna emellan bör man från nationellt håll se över den påverkan man har via utlysningarna. Ett forum för diskussion om långsiktig finansiering kan upprättas för att bättre effektivisera användningen av offentliga medel. Se även avsnitt 4.4.

4.4 Stärkt samverkan nationellt/regionalt

I flera fall kan det ses en brist i kopplingen mellan regional och nationell nivå, något som skulle behöva utvecklas. Som nämnts tidigare ger Skolverket nationella verksamhetsbidrag till flera som inte har någon regional etablering i Skåne. Även Tillväxtverket får (och ger) olika uppdrag och beslut nationellt som sedan kan få en annan innebörd när de landar regionalt. I vissa fall har Skåne regionalt valt att satsa på andra aktörer och då går vi miste om den nationella satsning som görs. Dock gör nationella satsningar att regionen långsiktigt blir uppaktad för finansiering i nästa steg.

4.5 Ökad kommunikation/samhandling/mötesplatser

Under kartläggningens arbete har en brist på mötesplatser mellan olika aktörer i systemet visat sig. Behovet gäller såväl mellan utbildningssystemets och arbetsmarknadens aktörer, som olika aktörer emellan. Etableringen av dessa formaliserade mötesplatser skulle kunna stärka lärandet, men även systematisera och stötta de eldsjälar som finns i de olika organisationerna.

4.5.1 Mellan utbildningssystem och arbetsliv

Långvariga, systematiserade relationer mellan skola och arbetsliv har visat sig vara en utmaning. Det finns flera goda exempel på samarbetsformer som fungerar lokalt, men dessa är ofta personbundna. Samarbetet ska vara organisationsbundet, inte person- och eldsjälsbundet. Uppfattningen är att viljan finns från båda parter, men felaktiga bilder av varandras verksamheter försvårar samarbetet. Kommunikation mellan dessa olika världar behöver byggas upp med en förståelse för varandras olika perspektiv och vardag. Det finns även ett behov av ett fortsatt utvecklat branschperspektiv i dessa frågor. Jämförelser kan göras

med SAK-rådet i Göteborgsregionen (GR). GR Utbildning har tillsammans med andra aktörer bildat ett SAK-råd, för att synliggöra och stärka mötesplatser mellan skolan och arbetslivet i syfte att främja regionens konkurrenskraft och tillväxt. Inom GR har man även lagt arbetet med den digitala plattformen för praktikplatser under SAK-rådet, se nedan avsnitt 4.9.

4.5.2 Mellan kommunernas förvaltningar

Inom detta område kan även nämnas behov av utökad dialog och samverkan mellan kommunernas barn- och utbildningsförvaltningar och näringslivsförvaltningar kopplat till ungas inträde på arbetsmarknaden. Detta är en samverkanskonstellation som finns och fungerar i några skånska kommuner idag, dock behöver det göras i samtliga kommuner och dessutom finns det vinster i att flera kommuner ses gemensamt. Ett konkret tema för dialog är det faktum att de unga befinner sig i skolan under minst nio år. Vad kan utvecklas och göras mer under deras tid där som har bäring på deras övergång till ett arbetsliv? Även kopplingar till arbetsmarknads- och socialförvaltningar (utifrån deras olika arbetsmarknadsinsatser på unga) kan vara värdefulla i detta sammanhang.

4.5.3 Aktörer/organisationer emellan

Flera av de aktörer som vänder sig till utbildningssystemet, hade vunnit på att bättre känna till varandra och varandras verksamheter. Från flera av de aktörer som vänder sig till utbildningssystemet, uttrycks en önskan om att mötesplatserna kan bygga på gemensamma utmaningar såsom till exempel verksamhetsutveckling, metodutveckling, marknadsföring och attitydpåverkan. Samverkan kan med fördel börja skapas i gränssnittet, för att undvika konkurrens och generera synergieffekter och skalfördelar.

Det finns i dagsläget flera goda exempel på denna typ av samverkan mellan till exempel de högskolenära aktörerna i regionen, värda att lära av och som även kan spridas till andra nätverk och omfatta samtliga aktörer. Att i större utsträckning samverka är även stödande för att minska lite av problematiken med ensamma eldsjälar i organisationerna.

4.6 Fler koncept för de yngre åldrarna

Aktörskartläggningen i Skåne uppvisar en brist på aktörer som vänder sig till de yngre åldrarna, från årskurs 7–8 och neråt, framförallt vad det gäller det entreprenöriella förhållningssättet. Region Skåne har (utöver Ung Företagsamhet som sedan 2010 erbjuder material även för de yngre, dock ej ännu så utvecklat i Skåne) enbart finansierat aktörer som vänder sig till år 9 och uppåt. I nuläget finns det ingen mer än Ung Företagsamhet med regionala offentliga medel som erbjuder något för de yngre, därför skulle här ett komplement av aktör vara intressant. Som tidigare nämnts är Framtidsfrön en aktör som erbjuder insatser kring det entreprenöriella förhållningssättet, som har nationella medel från Skolverket och som har stor etablering utanför Skåne. Eventuellt skulle dessa kunna vara aktuella som potentiell kommande aktör i Skåne. Även Finn Upp och Snilleblixarna är stora nationellt och vänder sig mot de yngre åren.

Många poängterar vikten av att ”börja i tid”, det vill säga i de lägre åren. I tider av skolors resursbrist på olika plan, blir insatser i första hand dock insatta först senare, därför är behovet av externa aktörer som kompletterar här särskilt nödvändigt.

4.7 Utveckling av regionaliserat system

Flera regioner i Sverige och i andra länder, erbjuder regionala center med fokus på samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i skolan. Dessa utgör en naturlig samordnare för området och skapar tydlighet för målgruppen och kan samtidigt vara en regional koordinator för de

olika nationella aktörernas spridning. Dessa center blir även en symbol för att området prioriteras regionalt och effektivisering inom flera områden går att uppnå som beskrivits ovan. När insatser för att främja entreprenörskap och samverkan skola/arbetsliv placeras i en större helhet blir oddsen för fortlevnad större.

Naturligtvis skulle det vara naturligt att teknik/NO-områdena skulle ingå (vilket är utgångspunkten för alla Science Centers), men dessutom skulle även de humanistiska och estetiska ämnena ha en självklar plats. För att visa på vinsterna med tvärvetenskaplighet och kunna dra nytta av de gemensamma nämnare som finns, är det en självklarhet att alla ämnesinriktningar finns representerade. Det regionala centret skulle erbjuda något för hela målgruppen – barn i förskoleåldern upp till de unga vuxna som finns på högskola och universitet. Kopplingen till våra kluster/innovationsarenor skulle även vara stark och på så vis möjliggöra flera praktiska samverkansprojekt, såsom till exempel praktikplatser och mentorskap. I Finland finns idag 17 etablerade YES-center som startade som EU-projekt, Yes-keskus.fi/?lang=sv. De erbjuder fortbildning, verktyg och metoder för att utveckla entreprenörskap i skolan samt stöd i samarbetet mellan skola och företag. De är även regionala samordnare för till exempel Ung Företagsamhet. I Danmark finns dels UCC-center, ucc.dk, med fokus på läromedel och fortbildning och dessutom Fonden for Entreprenørskab, en särskild samordnande organisation som skapades i samband med den danska strategin för entreprenörskap, ffe-ye.dk. Dessa erbjuder fortbildning, läromedel och delar ut medel (den funktion som Skolverket delvis har i Sverige).

Flera aktörer etablerade nationellt uttrycker en svårighet att nå in i Skåne regionalt. Till exempel arrangerar Finn Upp, Snilleblyxarna och First Lego League regiontävlingar i övriga Sverige, men inte i Skåne. Vattenhallen (Lund), C4 Idéforum (Kristianstad), KomTek (Helsingborg, Ystad) och Malmö museer erbjuder var och en verksamhet inom området, dock med relativt lokalt upptagningsområde och med väldigt olika förutsättningar, förankring och finansiering. Dessa skulle kunna vidareutvecklas och samverka för att gemensamt skapa effekterna som beskrivs ovan i hela regionen.

Ett regionalt center ger förutsättningar för god regional geografisk spridning av insatserna på området. Dessutom kan centren ha möjlighet att nå även föräldragruppen samt de unga som befinner sig utanför utbildningssystemet på en mer neutral arena. För att knyta an till hela samhällets ansvar att stötta de unga på sin resa mot entreprenöriella och sysselsatta individer så kan de spela en betydande roll.

4.8 Behov av metoder/koncept på vetenskaplig grund?

Utbildningssystemet behöver känna och uppleva att det finns vinster att göra på att ”släppa in” aktörerna och öka samverkan. Som beskrivits tidigare använder sig en del av aktörerna av extern utvärdering eller följeforskning av arbetet och menar att de har stor nytta av det resultat som framkommer. Det finns dock flera fördelar med att aktörernas effekter likvärdigt bedömdes utifrån gemensamma vetenskapligt fastställda kriterier. Det skulle skapa legitimitet och även underlätta i deras kontakt och marknadsföring gentemot skolorna. Aktörerna hade lättare tagits emot av skolan om systemet varit mer överskådligt och aktörerna även vetenskapligt utvärderade utifrån vilken effekt de har på barnen/de ungas lärande och utveckling.

Utvärdering och funktionsanalys av aktörerna och systemet är en start. I dagsläget pågår i vissa regioner olika projekt kring verktyg för att mäta effekter av entreprenöriellt lärande/entreprenörskap och SSA. Detta är troligtvis en värdefull väg att gå, för att lättare motivera varför dessa områden behöver bli tydligare och utvecklas i utbildningssystemet idag.

Detta skulle troligtvis även driva på den pågående attitydförändring av begreppet entreprenörskap som hela tiden behöver ske i positiv riktning.

Även ökad forskning som kan motivera vikten av ökad samverkan mellan skola och arbetsliv och entreprenörskap har en viktig funktion att fylla. Skolan ska enligt lag vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, därför blir detta en viktig faktor och närmast en förutsättning för att aktörerna ska användas av utbildningssystemet.

4.9 Studie- och yrkesvägledning, en väg mot bättre matchning

Som beskrivits har studie- och yrkesvägledningen en central roll i flera delar kopplade till området entreprenörskap i skolan och samverkan skola/arbetsliv. Vägledning är en process och tar tid. Det ses ibland som ett tudelat uppdrag – dels att kanalisera ungdomarnas intressen och drömmar genom yrkes- och utbildningsval, dels som länk till arbetsmarknaden och information om matchning mellan utbildningssystemet och arbetsmarknadens behov. I vissa skolor/kommuner i Skåne sker insatser kring studie- och yrkesvägledningen mot eleven under hela skoltiden. I flertalet kommuner sätts insatser in först under år 9, eller ännu senare. Denna obalans ligger inte i linje med en likvärdig skola. Dessutom finns det en väldig skevhet mellan vilka elever som lyckas skapa dessa kontakter ändå, via föräldrar och annan omgivning och de som inte har samma förutsättningar kopplat exempelvis till utomnordisk eller socioekonomisk bakgrund. Det finns även ett könsperspektiv på detta, där praktikplatser följer ett könsstereotypt mönster, ofta beroende på att det är kopplat till föräldrars yrkesval. För att vägledningen ska leda till hållbara val för individen och för att undvika kostsamma avhopp och programbyten behöver vägledarens roll stärkas och kvaliteten höjas inom studie- och yrkesvägledningen. En annan vinst är minskat antal felval/omval/avhopp till vidare studier, eftersom eleverna blir bättre informerade och förberedda för framtida val.

Det är tydligt att skånsk arbetsmarknad lider av fortsatt bristande matchning mellan individens kompetenser och företags behov. Det finns dessutom tecken på att matchningen har försämrats under de senaste åren. Som nämns under "Näringslivets perspektiv" anges den viktigaste orsaken till rekryteringssvårigheter vara att personer med rätt yrkeserfarenhet saknas. Detta i sin tur vittnar om hur viktigt det är för individer att komma in på arbetsmarknaden och skaffa sig erfarenhet. Detta stärker ytterligare vikten av utökad samverkan mellan skolan och arbetslivet samt god studie- och yrkesvägledning. Att elever under tiden de studerar i ökad utsträckning kommer i kontakt med arbetslivet, genom praktik, arbetsplatsförlagt lärande eller via extrajobb, stärker deras chanser att få ett jobb efter studierna.

Fler kommuner väljer att lägga studie- och yrkesvägledningsfunktionen centralt i kommunen, det vill säga ej kopplat till någon specifik skola utan som ett externt vägledningscenter. Detta verkar fungera väl där det provats, och flera kommuner i Skåne verkar vara på väg mot detta. Detta borgar för att studie- och yrkesvägledare då bättre används till det de är utbildade för och funktionen blir inte en resursfråga i konkurrens med annat i skolans verksamhet. Dock får det inte få effekten att "svaga grupper" och/eller de i stort behov av vägledning, då inte använder sig av det. En viss form av uppsökande verksamhet är därför viktig samt att det fortfarande även ska involvera skolledare och lärare, det vill säga i linje med "hela skolans ansvar".

Studie- och yrkesvägledningen är ett område som på många sätt behöver förstärkas i sin viktiga roll som rådgivare till elever. Det skulle vara möjligt att regionalt ta denna fråga eftersom varje skola inte har en egen studie- och yrkesvägledare. I Skåne i dagsläget finns cirka 400 personer sysselsatta med denna tjänst (dock inte alltid som heltidstjänst). I syfte att

systematisera kunskap om hur studie- och yrkesvägledarna arbetar och hur denna viktiga funktion kan optimeras genomfördes 2011 SYV-barometern (en ny genomförs 2013, resultat klart 2014). Undersökningen finns även som regional rapport bruten specifikt för Skåne, där flera utvecklingsområden går att samköra för att göra vinster regionalt.

Numera är PRAO inte längre obligatorisk vilket fått till följd att flera kommuner av besparingskäl och bristande resurser inte längre erbjuder detta. Vissa kommuner har i stället funnit nya former för samverkan, medan vissa inte erbjuder något alls, återigen trots kravet på ”likvärdig skola”. Det har genom åren varit mer förekommande med praktik i olika former för de äldre årskurserna och för yrkesprogrammen, trots att samtliga elever oavsett årskurs och program har behov av detta inslag kopplat till sitt lärande. Flera skrivningar i nuvarande läroplanerna anger samverkan som viktig men i kopplingen till lokala förutsättningar blir utfallet och tolkningarna väldigt olika.

Under kartläggningen har ett par olika aktörer kring digitala plattformar för samordning av praktikplatser (PRAO, APU, VFL) identifierats, i nuläget ej etablerade i Skåne: Samverka.nu, Praktikplatsen.se, syv-portalen.se (Norge), Jobba i Västerås, Jiv.se, (Arbetsmarknadskunskap och YOU). En enkät i april 2012, utskickad via ENTRIS 2.0 från Kommunförbundet Skåne, visade på önskemål för en funktion och samordning av detta från kommunerna. Även i enkätsvaren i denna kartläggning anges att anskaffningen av praktikplatser är ett resurskrävande arbete som inte hinns med av studie- och yrkesvägledare i dagsläget. Även resultat i SYV-barometern, se ovan, visar på detta behov. Denna funktion skulle kunna startas upp i en pilotkommun eller i ett par kommuner gemensamt, för att därefter utvärdera utfallet.

4.10 Samverkan skola/arbetsliv kopplat till jämställdhet, tillgänglighet och integration

Sverige har en av de mest könsuppdelade arbetsmarknaderna inom EU. Valen i utbildningssystemen följer samma mönster. Flickors kontra pojkars olika skolprestationer har varit kända och debatterats under en längre tid. Undersökningar visar att flickor klarar skolan bättre, men mår sämre. Unga män är mindre benägna att studera på eftergymnasial nivå än unga kvinnor. Däremot är det unga män som i större utsträckning kommer ut i arbete. Trots olika satsningar speciellt riktade till tjejer/kvinnor, i såväl utbildning som på arbetsmarknaden, är könssegregeringen vad gäller kvinnors och mäns val av sysselsättning tydlig. Som nämnts tidigare drivs flera satsningar i syfte att öka flickors intresse för teknik, medan liknande projekt för att få pojkar att exempelvis intressera sig för vårddyrken är mer sällsynta (SOU 2010:99). Detta kan tolkas som att flickor ska förändras till att bli något annat, medan pojkar får vara ”oförändrade”.

Gruppen unga med funktionsnedsättning får inte det stöd de behöver för att träda ut på arbetsmarknaden, arbetslösheten är oförändrat hög och andelen som tidigt får sjuk- och aktivitetsersättning, respektive förtidspension, är stor. Bland de som tar studenten från särskolan befinner sig enbart 20 procent på arbetsmarknaden och lite görs för att ta tillvara på denna arbetskraft. Peritos, som matchar arbetstagare och arbetsgivare individuellt, är ett exempel på att fler utförare av arbetsförmedlingstjänster är positiva. Graden av individanpassning vid arbetsförmedling verkar vara den största framgångsfaktorn. Även denna förstudies enkätsvar visade på önskemål av aktörer/ koncept riktade mot dem som går i särskolan.

Även mångfalds- och integrationsperspektivet på detta område ska synliggöras. De unga med utrikes bakgrund har generellt sett en extra utmaning att komma i kontakt med arbetslivet, till exempel beroende på socioekonomisk bakgrund med hög arbetslöshet i föräldragruppen. Att

så många arbetsgivare hittar nya medarbetare via informella kontakter drabbar i högre grad unga med utrikes bakgrund.

4.11 Vidgad syn på samverkan skola/arbetsliv

Ofta görs kopplingen mellan samverkan skola/arbetsliv enbart till just praktikperioder i olika utsträckning, dock finns inom området flera andra delar att utveckla, såsom mentorskap, kortare och längre studiebesök, kortare och längre uppdrag från omvärlden och så vidare. En vanlig uppfattning är även att arbetsliv är likställt med företag, men samverkan kan involvera flera olika aktörer, offentlig sektor, ideella sektorn, föreningsliv med mera.

På högskole- och universitetsnivå är ”arbetslivsanknytning” ofta likställt med praktik. Lärosätena är bra på att arrangera arbetsmarknadsdagar och att erbjuda praktikkurser för studenterna, dock saknas ofta den kontinuerliga arbetslivsanknytningen i utbildningarna. Demola är ett nyligen etablerat koncept som gjort ett försök att ta sig an denna utmaning. Lunds universitet, Malmö högskola, Högskolan Kristianstad, SLU och klusterorganisationen Mobile Heights har tillsammans med Vinnova gemensamt satsat på en plattform där företag delar med sig av sina utmaningar. Lärosätena bistår med akademiska poäng, tvärvetenskapliga studentteam och handledare. Mobile Heights går in med företagsnära expertis och kontakter. Inspirationen kommer från Finland och det nationella programmet Demola (Demola.fi) och New Factory.

Undersökningen Attityd 12/13, framtagen av Drivhuset, tar upp studenters attityder till entreprenörskap och företagande. Denna rapport föreslår ett antal framtidsvisioner där en handlar om att göra entreprenörskap tillgängligt för alla studenter oavsett inriktning eller bransch. Detta är något som försökts att utveckla, dock visar det sig att det fortfarande är svårt att nå vissa inriktningar, såsom humaniora och pedagogik. Att just pedagogik-studenterna är svåra att involvera är en utmaning som ska tas på allvar då de utexaminerade lärarna väl verksamma, förväntas kunna förmedla entreprenörskap till sina elever. Aktörerna som försöker intressera dessa studenter, vittnar om en inställning ”att läser man till lärare så jobbar man som lärare”, näst in till en isolerande inställning att det endast är det som utbildningen kan användas till. Det stämmer dåligt med den flexibla och rörliga arbetskraft som vi behöver och vill se framöver för att vara ett konkurrenskraftigt och sysselsatt Sverige.

4.12 Fokus på teknik/NO

Som tidigare nämnts finns det bland aktörerna ett stort teknik- och NO-fokus och olika skäl till detta. En hel del satsningar har gjorts kring dessa områden under flera år, inte minst med ett jämställdhetsperspektiv, där syftet varit att öka antalet intresserade tjejer inom detta område. Trots detta kan ej några större tydliga effekter i paritet med insatserna utläsas. Slutsatsen är inte att dessa insatser är oviktiga, utan fortsatt arbete ska ske, men på annat sätt eftersom brister kring detta område kan ses i en större problematik som ej behöriga lärare, och väldigt få sökande till lärarutbildningarna inom dessa ämnen. Under vårterminen 2012 utexaminerades fyra kemilärare för årskurs 7 till 9 i hela Sverige. Motsvarande siffra för fysik och teknik var sju, för biologi nio. Detta ger Sverige totalt 27 nya NO-lärare för årskurs 7–9 under 2012. Behovet bedöms i nuläget vara cirka 1 000. Med så få sökande till dessa ämnen riskerar kurserna att inte genomföras. Detta i kombination med stora pensionsavgångar, SKL och fackförbunden räknar med att det kommer saknas tiotusentals lärare inom tio år. I grundskolan går just nu 350 NO-lärare i pension varje år. Idag är redan cirka 50 procent av landets lärare inom de naturvetenskapliga områdena obehöriga, (Skolverket, 2012) Med lärare med låg ämneskunskap och eventuellt lågt intresse som undervisar i teknik/NO, påverkas elevernas första kontakt med ämnet/området negativt. Fortsatta insatser inom teknik/NO kan kopplas samman med åtgärdsförslaget om ett regionalt center, se ovan 4.7, där ett

fokusområde kan vara att bygga ny infrastruktur för lärarfortbildning inom bland annat dessa ämnen. För att skapa intresse och förmedla teknik- och NO-ämnen i skolan krävs mycket praktisk tillämpning, vilket ej längre erbjuds på lärarutbildningarna, i samma utsträckning som tidigare, (där väldigt få går, samtidigt som kurser ställs in, se ovan). En kompletterande lärarfortbildning på dessa områden är nödvändig, eftersom det ej ges under utbildningen.

5 Referenser

Arbetsförmedlingen (2013), Arbetsmarknadsutsikterna våren 2013. Skåne län. Prognos för arbetsmarknaden 2013–2014.

Backström-Widjeskog (2008), Du kan om du vill, lärares tankar om fostran till företagsamhet.

Drivhuset, (2013), Attityd 12/13 – studenter är framtidens entreprenörer.

Entreprenörskapsforum och GEM, (2013), Entreprenörskap i Sverige, Nationell rapport.

Europa 2020, Unga på väg.

EU (2000), Lissabonstrategin.

Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande (2006/962/EG)

Falk-Lundqvist m. fl. 2012, Entreprenöriell pedagogik i skolan – drivkrafter för elevers lärande.

Företagarna (2011), Kompetensbrister hotar tillväxten.

Företagarna (2011), Småföretagsbarometern.

Göteborgs Regionalförbund Utbildning (2011), Kartläggning 2011.

Håkansson (2011), Ungdomsarbetslösheten – om övergångsregimer, institutionell förändring och socialt kapital.

Högskoleverkets rapport, Högskolan samverkar vidare (2008:10 R).

Högskoleverket (2009), Kartläggning av utbildning inom entreprenörskap och innovation, 2009:33 R.

Jansson, Li, (2012) Lokala lösningar.

Jobba i Västerås (2013).

Lackéus (2013), Entreprenöriellt lärande – Vad innebär det och vilken betydelse kan det ha? En kunskapsöversikt.

Lackéus (2013), Developing Entrepreneurial Competencies – An Action-Based Approach and Classification in Education.

Lackéus, Moberg (2013) Entreprenörskapsutbildning – från ABC till PhD.

Läroplan för grundskolan, Lgr 2011.

OECD (1989), Towards an Enterprising Culture – a Challenge for Education and Training.

OECD (2012), Territorial Reviews: Skåne 2012, Skånes styrkor och utmaningar.

Panican, A., & Olofsson, J. (2012) Lärlingsutbildningen – aktuella erfarenheter och framtida möjligheter (Rapport 2012:05). Lunds Universitet

Regeringskansliet (2009), Strategi för entreprenörskap inom utbildningsområdet. Stockholm: Näringsdepartementet och Utbildningsdepartementet.

Regeringskansliet (2013), Pressmeddelande Utbildningsdepartementet, Ny lärlingsreform.

Regeringskansliet (2014), Regleringsbrev för budgetåret 2014 avseende Statens skolverk. Ändringsbeslut 2014-01-16, U2014/335/S.

Region Skåne/Näringsliv Skåne, Utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Skåne – med sikte på 2020, publicerad 2012.

SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) 2013. SOU.

Skolinspektionens granskning av studie och yrkesvägledningen, 2011.

Skolverket (2010), Skapa och Våga, om entreprenörskap i skolan.

Skolverket (2010), Entreprenörskap i skolan – en kartläggning. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2009), Allmänna Råd och kommentarer om studie- och yrkesorientering. Stockholm: Skolverket.

Statsrådsberedningen och Framtidskommissionen, Matchning på den svenska arbetsmarknaden, pressmeddelande 4/12.

Svenskt Näringsliv (2012), Rekryteringsenkäten – Missade möjligheter.

Svenskt näringsliv (2013), Glapp i kontakten.

Svenskt Näringsliv (2011), Företagens syn på skolan.

SYV-barometern (2011), Skolsamverkan, Ungdomsbarometern.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2013), 2013 års uppföljning om unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Tideman M. (2000), Normalisering och kategorisering: om handikappideologi och välfärdspolitik i teori och praktik för personer med utvecklingsstörning. Lund: Studentlitteratur.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2011:2), Det lönar sig – en analys av 28 arbetsmarknadsprojekts samhällsekonomiska potential.

Tillväxtverket (2012), Entreprenörskapsbarometern.
2010:99, Tillväxtanalys 2012. Ungdomsstyrelsen (2013), Fokus 12, Levnadsvillkor för unga med funktionsnedsättning.

6 Bilaga

Översikt över olika nationella aktörer/koncept/organisationer som stimulerar till entreprenörskap/entreprenöriellt lärande och samverkan skola/arbetsliv i utbildningssystemet presenterade i bokstavsordning. Samtliga projekt inom respektive aktör/organisation beskrivs inte. För aktörer/koncept riktade mot högskola/universitet se även Idélinjen, Idelinjen.se. Listan har utgångspunkt i material framtaget inom ENTRIS.

AlmiMentor

Almi erbjuder två olika mentorsprogram – Mentor Starta Företag och Mentor Utveckla Företag. Som adept blir man matchad med en mentor från näringslivet som ger stöd i olika faser av företagsutvecklingen. Almi.se/mentor/

Blixtlåset

Blixtlåset är den årliga tävlingen; Svenska Gymnasiemästerskapen för uppfinnare. Tävlingens syfte är att nå ett ökat samarbete mellan näringsliv och skola, samt att främja tekniskt och kreativt tänkande och stimulera till karriär inom det tekniska området men också att stimulera förmågan att sälja sina idéer. Blixtlaset.se
Bakom Blixtlåset står Siemens Sverige, Teknikcollege och T-konventet.

Centrum för Publikt Entreprenörskap

Centrum för Publikt Entreprenörskap (CPE) är ett resurscentrum för människor och organisationer som har en samhällsutvecklande idé. De stöttar samhällsentreprenöriella initiativ i hela Skåne genom att erbjuda mentorskap och rådgivning kring finansiering, organisering, projektledning, kommunikation och tillgång till sektorsövergripande nätverk. Dessutom arbetar CPE i samarbete med högskolor och universitet med att skapa och sprida kunskap om samhällsentreprenörskapets betydelse. Publiktentreprenorskapp.se

Coompanion

Coompanion är en företagsrådgivare för den som vill starta kooperativa företag, finns på 25 platser i hela landet. Coompanion erbjuder information, företagsrådgivning och utbildning. Coompanion Sverige är de 25 regionala Coompanions paraplyorganisation. Uppdraget är att på nationell nivå främja kooperativt företagande och arbeta med opinionsbildning för Kooperation och social ekonomi. Coompanion Sverige ska också vara den nationella kontakten mellan det lokala kooperativa utvecklingssystemet och riksdag, regering samt andra nationella organ. Coompanion.se

Demola

Demola är en universitetskurs som kopplar ihop akademi, företag och offentlig sektor med varandra genom studentinnovationer. Studenterna får möjligheten att testa sina färdigheter i ett verkligt uppdrag i en verklig innovationsprocess tillsammans med studenter från samtliga discipliner. Kursen erbjuds via flera olika universitet och högskolor och inspirationen kommer från Finland och det nationella programmet Demola (Demola.fi) och New Factory.

Draklandet

Berta och Gilbert i Draklandet är ett skolmaterial från Plast- & Kemiföretagen för att få fler unga människor intresserade av naturvetenskap och teknik. Bertas förskolepaket vänder sig till barn i åldern 4–8 år och innehåller bland annat sagor om Bertas äventyr bland drakar och människobarn. Gilbert är Bertas storebror vars material vänder sig till de lite äldre barnen, Draknet.se

Drivhuset

Drivhuset arbetar högskolenära över hela landet. Drivhuset vill skapa fler entreprenörer genom att få till stånd en kultur- och attitydförändring bland alla studenter, genom att inspirera till kreativt tänkande, att tro på sina idéer och att gå vidare i processen från idéförverkligande till företagsamhet genom att bland annat erbjuda föreläsningar, utbildning, kampanjer, praktisk vägledning och kontakter inom Drivhusets nätverk. Alla aktiviteter i Drivhusets regi är kostnadsfria för alla studenter. Finns på tolv orter i landet kopplade till högskolor/universitet. Drivhuset.se

E-max

I midsommarveckan varje år arrangeras Emax i Örebro av StartCentrum. Under Emax uppmärksammas ungdomar i åldern 18–20 år för sina kunskaper och idéer. Deltagarna ges tillfälle att lära sig mer om bland annat entreprenörskap, gruppdynamik och ledarskap. Evenemangets platser fylls av några av de främsta ungdomarna i landet och de handplockas för att representera sin region under veckan. Emaxverige.se

Finn upp

Problemlösning, kreativitet och uppfinnande för skolår 6–9. Målet är att ge eleverna ett "tänk" kring uppfinnande – att kunna identifiera problem och hitta lösningar. Finn upp tillhandahåller lektionsmaterial och arrangerar en uppfinnartävling vart tredje år, som alla elever i skolår 6–9 är välkomna att delta i, Finnupp.nu Ingenjörssamfundet är initiativtagare och står bakom tillsammans med huvudfinansiären Ericsson.

First Lego League

First Lego League är en internationell tävling i naturvetenskap, teknik, matematik och entreprenörskap för barn och ungdomar i skolår 4–9. Tävligen genomförs i 63 länder och på ett 40-tal orter i Skandinavien, varav tio i Sverige. Varje år har tävlingen ett nytt tema och konceptet bygger på att eleverna i lag ska lösa ett uppdrag under loppet av 8 veckor. För att delta krävs tillgång till en dator och ett First Lego League robot-set, som är en låda med komponenter och program till en robot.

Firstscandinavia.org och hjernekraft.org

Fokus Framtid/numera Ingenjörsvägen

Fokus Framtid är en av Teknikföretagens satsning för att få fler unga intresserade av en framtid som ingenjörer inom teknikföretag. Genom engagerande möten med både elever, skolpersonal och företag, hoppas man att ge inspiration och information om ingenjörrollen och tekniska utbildningar till gymnasieelever samt studie- och yrkesvägledare. Ingenjorsvagen.se

Forza

Forzas viktigaste syfte är att inspirera unga människor att hitta sin drivkraft och därigenom få bästa förutsättningar för att klara sig väl i framtiden. Detta gör man genom att aktivt stimulera kompetenser för entreprenörskap på olika sätt, både via skolan men också direkt till ungdomar, koncept som GetUp, FORZAentreprenörerna, Sommarlovsentreprenörerna och Go Glowbal erbjuds. Forzasweden.se

FramtidsFrön

FramtidsFrön är en ideell förening som arrangerar lärarfortbildning, utvecklar inspirationsmaterial och anordnar mässor och aktiviteter för elever inom det entreprenöriella lärandet. I FramtidsFröns koncept finns något för åldersgrupperna från förskoleklass upp till årskurs nio. I de program som vänder sig till de tidiga åldrarna ligger fokus på att utveckla företagsamma förmågor hos barnen. I senare årskurser är eleverna mer mogna att prova på företagande. Verksamheten bedrivs i föreningsform där kommuner och skolor kan söka medlemskap. FramtidsFröns verksamhet finns spridd över hela landet och representeras av fyra kontor i Linköping, Stockholm, Karlstad och Göteborg. Framtidsfron.se

Framtidspiloterna

Framtidspiloterna handlar om att öka samverkan mellan skola och arbetsliv genom att låta elever i högstade- eller gymnasieklasser få kontakt med lokala företag och genomföra projekt i samarbete med dessa. Resultatet blir en marknadsföringsprodukt och en företagsmessa som eleverna arbetar fram i samband med "sitt" företag. Konceptet är framtaget och ägs av Falu kommun. Framtidspiloterna.nu

Future City

Future City är tävlingen där skola och näringsliv möts och bygger framtidens stad! Future City riktar sig till elever i årskurs 6 till 9 och går ut på att designa, bygga och presentera framtidens stad. Futurecity.nu Future City drivs i samverkan mellan Energi- och Miljötekniska Föreningen, Svenska Teknik- & Designföretagen, Sveriges Byggindustrier och Trafikverket.

Futurum Creative Center

Fr.o.m. januari har Futurum CC valt att lägga ner all operativ verksamhet gällande stöd till studenter med entreprenöriella ambitioner och innovationer. Futurum CC kommer i fortsättningen att dela ut pengar till dessa studenter på Högskolan Kristianstad via en fond. Futurumcc.se

Företagare för en dag (FFED)

Företagare för en dag riktar sig främst till åk 7–9 och gymnasiet. Det är en praktisk introduktionsövning i företagsamhet och entreprenörskap som pågår under två skoldagar då korta teoretiska pass varvas med praktiska övningar. Eleverna får lära sig grunderna i att utforma en affärsplan samt att omsätta denna i praktiken, då de under minst fyra timmar driver ett företag. Startcentrum.se/?page_id=3983 Konceptet är framtaget av StartCentrum Örebro.

Ge mig tiden så kan jag

Ge mig tiden så kan jag är en dokumentation av arbetet på förskolor i Västerås kommun. Den innehåller fallbeskrivningar av situationer med förskolebarn utifrån hur en dag på förskolan kan se ut. Hur kan vi tänka och agera för att vara mer entreprenöriella, och på så sätt bidra till att bygga upp barnens självkänsla?

Kfsk.se/download/18.4cdd0b1b134d72f972d800011198/1377195961637/Ge+mig+tiden+sprocentC3procentA5+kan+jag+-+webbupplaga+pdf.pdf

Gränslösa klassrum

Samarbetsmodell för skolår 7–9 och gymnasiet. Rent praktiskt innebär metoden att små grupper med elever genomför vissa lektionsmoment hos ett närliggande företag. Tanken är att förstärka kunskaperna genom att visa var och hur de existerar i praktiken. Metoden Gränslösa klassrum har utvecklats, testats och förfinats av lärare på Fågelskolan i Lund. Idag ingen egen hemsida, läs mer på Teknikspanarna.se/spaning/granslosa-klassrum-en-metod-for-att-integrera-foretag-i-undervisningen

Handslaget

Handslaget är ett samverkansprogram utformat efter både näringslivet och skolans möjligheter och behov. Det är ett program med framgångsrika idéer för att öka elevernas förståelse och känsla för arbetslivet. Konceptet är framtaget av Västsvenska Industri- och Handelskammaren. Ingen egen hemsida i nuläget, se

<http://handelskammaren.net/sv/Nyheter/Nyhetsarkiv/Artiklar/2011/Mars/Bara-ett-handslag-ifran-verkligheten/>

Hyper Island

Hyper Island har till skillnad från "vanliga" skolor inga lärare, prov eller böcker. Istället arbetar studenterna med verkliga projekt. Föreläsare från branschen bidrar med det senaste inom respektive område. På detta sätt efterliknas arbetslivet med tanken att studenterna skall vara mer förberedda när de kommer till sitt första jobb. Hyperisland.com

Initiativ

Initiativ är ett läromedel för gymnasiet med aktiverande pedagogiska övningar om värderingar, demokrati, projektarbete, företagsbyggande och internationella frågor. Initiativ är öppet för alla, helt kostnadsfritt att använda och utvecklas kontinuerligt, Initiativ.org. Initiativ.org är framtaget av den samlade Kooperationen i Sverige, i Skåne bland annat representerat av Coompanion Skåne, vilket är ett av landets 25 lokala kooperativa utvecklingscentrum enade under namnet Coompanion, som arbetar med utbildning, information och rådgivning kring företagande. initiativ.org

Innovationskontor Syd

Innovationskontor Syd (IKS) etablerades våren 2010 som ett samarbete mellan de fem lärosätena Blekinge Tekniska Högskola, Högskolan Kristianstad, Lunds universitet, Malmö högskola och SLU Alnarp. Samarbetet ska främja akademiskt entreprenörskap och underlätta kunskapsöverföring mellan lärosäten och andra aktörer i regionen. iks Syd.se

I Praktiken

I Praktiken är Svenskt Näringslivs satsning på prao och praktik. Materialet består av tre delar; företag, skola och eventuellt Syftet är att ge ett praktiskt och handfast stöd före, under och efter prao eller praktik i grund- eller gymnasieskolan. Svensktnaringsliv.se/skola/i_praktiken/

KomTek

KomTek är en kommunal teknik- och entreprenörskola. Den är ett komplement till lärandet i skolan/arbetslivet och ska ge en allsidig teknisk kunskap samt lust och förmåga till entreprenörskap. Här kan barn och unga gå på fritidsverksamhet, liksom den kommunala musikskolan fast med kopplingen teknik och entreprenörskap. KomTek samarbetar med både skolan och näringslivet och finns på flera platser runt om i Sverige, vilka ser du via denna länk, Tekniskamuseet.se/1/698.html
Lokala Kom Tek i Skåne just nu:
Helsingborg Helsingborg.se/komtek
Ystad Ystad.se/Ystadweb.nsf/alldocuments/77E06E8705F098BDC12574C5002AA595

LU Innovation System

LU Innovation System är Lunds universitets innovationsverksamhet. Uppgiften är att, genom framgångsrikt nyttiggörande av kunskap vid Lunds universitet, bidra till ökad tillväxt i Sverige. LUIS Innovation System hjälper forskare och studenter med affärsutveckling och coaching. innovation.lu.se

Malmö Museer/Science Center

Malmö Museer har tillsammans med Miljöförvaltningen i Malmö fått medel ur EU:s regionala utvecklingsfond till utvecklandet av ett Science Center på Malmö Museer. Museet vill med Science Center Malmö (SCM) skapa engagemang och intresse för naturvetenskap och teknik. SCM ska vara en plats för idéutveckling och nytänkande och som med interaktion skapar engagemang och genererar kunskap genom upplevelse. Satsningen ska tematiskt knyta samman befintliga och nya utställningar, skapa kopplingar ut i stadsrummet samt öka samarbetet med bland annat näringsliv och högskola. Malmo.se/Medborgare/Kultur--noje/Museer--utställningar/Malmo-Museer/Artiklar/Science-Center-Malmo.html

MAH Innovation och Utveckling

MAH Innovation och utveckling har en övergripande inriktning mot att utveckla och stödja innovation och utveckling, oftast i samverkan med andra organisationer i samhället. De driver olika typer av projekt vars syfte är att stödja innovation och entreprenörskap i regionen. Ett viktigt led i detta är även att i samarbete med fakulteterna bidra till att utbildningarna vid MAH stärker studenters innovativa och entreprenöriella förmågor. mah.se/innovation

MaTeNa/Företag som lärmiljö

MaTeNa är en lärarfortbildning med fokus på matematik, teknik och naturvetenskap för lärare i grundskolan och gymnasiet och genomförs i samverkan med teknikriktade företag. Bakom MaTeNa står sedan tidigare Teknikföretagen, AB Volvo, AstraZeneca, Skolverket, IT- och Telekomföretagen samt Sweco. Sedan våren 2014 är Skolverket ny huvudman för en reviderad variant av MaTeNa under namnet "Företag som lärmiljö". Matena.se

Miniföretagarna

Miniföretagarna är ett utbildningskoncept för elever mellan 13 och 15 år. Ungdomarna får stöd och hjälp av lärare och rådgivare från näringslivet. Under en termin då de får arbeta med och uppleva ett företags livscykel genom att köra igång det praktiskt, driva det, uppleva med- och motgångar, arbeta med det på sin fritid samt eventuellt avveckla det. C4 Idéforum är en ideell förening i Kristianstad, C4ideforum.se/Miniforetagarna

Naturvetenskap och teknik för alla – NTA

Naturvetenskap och teknik för alla – NTA, är ett skolutvecklingsprogram i syfte att stimulera nyfikenhet och öka intresset för naturvetenskap och teknik hos både elever och lärare. NTA riktar sig främst till klasser från förskolan till skolår 6. En av fem grundpelare är samverkan mellan skolor, kommuner, näringsliv och högskolor/universitet. Kungliga Vetenskapsakademien (KVA) står bakom Nta.kva.se

Praktikplatsen

Praktikplatsen är en webbaserad mötesplats som knyter samman skolan, eleverna och arbetsgivarna inom Göteborgsregionen. Praktikplatsen.se förmedlar praktikplatser och andra arbetslivskontakter till elever och lärare i grund- och gymnasieskolorna. Den är också en informationscentral och ett arbetsverktyg för lärare, elever och arbetslivsföreträdare i frågor som rör samverkan mellan skolan och arbetslivet. Pratikplatsen.se

Praoguiden och Handedarguiden

Praoguiden riktar sig främst till elever i årskurs 8. Temadagen/mötet motiverar elever som har en praoperiod framför sig. Praoguiden på turné är anpassad för mellan 100 och 200 elever åt gången, tar en och en halv timme och är kostnadsfri för skolan. Handedarguiden vänder sig till företagen som skall ta emot eleverna under praoperioden. Handedarguiden är en handbok med tips, checklistor och mallar för att handledaren på företaget ska kunna förbereda sig så bra som möjligt. Svensktnaringsliv.se/material/pressmeddelanden/praoguiden-svenskt-naringslivs-hogstadieturne_5902.html

Rektorsakademien

Rektorsakademien är en mötesplats för kommunal skola, friskola och näringsliv på temat ledarskap. Man tillhandahåller utbildningar, föreläsare, arrangerar nätverksmöten och arbetar med dubbelriktat mentorskap för skolledare och ledare i näringslivet. Rektorsakademien.se

Selfmade

Selfmade är en plattform för kreativa människor mellan 18 och 30 år som vill utveckla och förverkliga sina idéer. De erbjuder kunskap, processtöd, praktisk hjälp och en intressant mix av kreativa människor som gör det lättare att ta en idé från tanke till resultat. Målet är att fler på sikt vill och kan leva på sina idéer. Man vill också medverka till att modernisera synen på entreprenörskap och ser människors kreativitet som en viktig ingrediens till framtidens välbefinnande. Ej aktiva i Skåne för närvarande.

SI-metoden

Supplemental Instruction (SI) – eller Samverkansinläring som är den svenska benämningen – hjälper studenter att lyckas på utvalda inledande "svåra" kurser. SI syftar bland annat till att överbrygga de skillnader som finns i inläringstekniker mellan gymnasium och universitet. SI bygger på samverkansinläring i grupper och är ett akademiskt stödprogram med stor internationell spridning. SI har funnits i Sverige sedan 1994. Si-mentor.lth.se/

Skellefte-Tekniken

Skellefte-Tekniken fortbildar lärare inom NO/Teknik. Ett anpassat arbetsmaterial som sysselsätter 30 elever, en lektion varje vecka från årskurs 1–6 medföljer. På hemsidan kan barn och vuxna kostnadsfritt få se hur vardagstekniken fungerar, Ba-asplund.com

Skola & Näringsliv

Skola & Näringsliv är Svensk Näringslivs hemsida för verksamma inom skolan – beslutsfattare, företagare och andra som är intresserade av entreprenörskap och samverkan mellan grundskolan, gymnasieskolan, högskolan och näringslivet. Svensk Näringsliv ger också ut faktabaserat och aktuellt skolmaterial i olika ämnen. Svensktnaringsliv.se/skola

Snilleblixtarna

Snilleblixtarna är en arbetsmodell med syfte att öka ungas intresse för teknik, naturvetenskap och entreprenörskap. Snilleblixtarna vänder sig till elever i förskoleklass upp till klass 5 och handlar om att utveckla och stimulera deras kreativitet, initiativförmåga, självtillit och lust att lära. Varje år genomförs en nationell mässa, Snilleblixtmässan. Snilleblixtarna är en ideell förening. Snilleblixtarna.se

Sommarlovsentreprenör

Sommarlovsentreprenör är ett koncept som jobbar för att ungdomar ska erbjudas entreprenörskap som feriepraktik, det vill säga möjlighet att skapa sin egen verksamhet/sommarfirma och därmed det egna sommarjobbet utifrån egna idéer och behov. Metoden, verktygen och modellerna har utvecklats och förfinats av Open for Business i Västernorrland som också står för utbildningen/certifieringen av handledare. Drivs av olika kommuner i Skåne. Ofbtools.com / Sommarlovsentreprenor.se

Starta Eget-spelet

Starta Eget-spelet är framtaget i samarbete med lärare, elever, företagare och aktörer från organisationer som ger olika typ av företagsrådgivning. Spelet har tagits fram inom projektet Ung & Egen, vars syfte är att väcka nyfikenheten för företagande och för att främja företagsamhetsandan hos främst gymnasieungdomar. Bakom spelet står näringslivet, skolor och de tio kommunerna i Skåne Nordväst med stöd från Region Skåne, Företagarna och Region Halland. Startaegetspelet.se

Teknikcollege

Teknikcollege är en kvalitetsstämpel som visar att regionens industriföretag samverkar med flera kommuner och utbildningsanordnare och tillsammans utvecklar utbildningar utifrån de krav som industrin ställer. Sedan 2013 har de certifierade Teknikcollegeutbildningarna i Skåne och deras drygt 100 samverkansföretag gått samman i en gemensam organisation, Teknikcollege Skåne. teknikcollege.se

Teknik tillsammans

Teknik tillsammans är ett undervisningsmaterial i teknik för barn i förskola till skolår 5. Huvudsyftet är att barn skall utveckla sina kunskaper om teknik och teknikens betydelse för människan, samhället och naturen. Det handlar också om att få möjlighet att

arbeta med kreativ problemlösning, Tekniktillsammans.se. Bakom står CETIS, Centrum för Teknik i skolan, ett nationellt resurscentrum för teknikundervisningen i förskola och grundskola.

Teknikspanarna

Teknikspanarna är arbetsgivarföreningen Teknikföretagens satsning på elever och lärare i skolår 4–6. Materialet innehåller en spännande dvd-serie i sex avsnitt för klassrummet, klassrumsbesök och en inspirerande hemsida, Teknikspanarna.se

Tekniksprånget

Tekniksprånget är ett praktikprogram för ungdomar som genomfört gymnasieutbildning med inriktning mot teknik eller naturvetenskap. Genom Tekniksprånget kan de som ännu inte fyllt 21 år testa på livet på några av Sveriges mest teknikintensiva företag. Skolverket.se/skolutveckling/larande/nt/pagaende-insatser/teknikspranget-1.201768

Teknikåttan

Teknikåttan är en frågetävling i naturvetenskap och teknik för elever i skolår 8. Syftet är att väcka intresse för dessa ämnen bland både flickor och pojkar, och att stimulera fantasin, kreativiteten, uppfinningsförmågan samt stärka självförtroendet hos ungdomarna. Teknikåttan är rikstäckande – en högskola eller ett universitet ansvarar för tävlingarna och för kontakterna med landets åttondeklassare och deras lärare. I Skåne är det Lunds Tekniska högskola (LTH). Teknikattan.nu

Trampolinen

För att utöka förståelsen mellan skola och näringsliv har Handelskammaren Mälardalen format konceptet Trampolinen. Ett program som riktar sig till företag, lärare och inte minst skolungdomar – inför deras språng ut i vuxenlivet. Handelskammaren.com/paaverkan/skolprojekt/trampolinen/

Transfer

Transfer är Sveriges största organisation för förmedling av föreläsare till skolan från arbetslivet. De erbjuder yrkesinriktade föreläsningar för elever i gymnasieskolor, för teknikinspiration även i årskurs 9. Målet är att ge eleverna insikt i yrkeslivet samt att inspirera till egna initiativ och entreprenörskap, Transfer.nu

Ung Företagsamhet

Ung Företagsamhet (UF) arbetar för att ge ungdomar kunskap om och förståelse för företagandets och arbetslivets villkor och betydelse. UF erbjuder tre olika utbildningskoncept. Ungforetagsamhet.se

Vårt samhälle riktar sig främst till elever i åk 2–5. Under fem lektioner får eleverna lära sig om hur ett samhälle är uppbyggt, vilken betydelse människor och arbetsliv har för sitt samhälle, hur lätt man själv kan vara med och bidra och vad demokrati är.

Se möjligheterna riktar sig främst till elever i åk 6–9. Eleverna går igenom fem lektioner/pass då de får lära känna sig själva och sina egna entreprenöriella egenskaper.

UF-företagande är ett koncept för gymnasieelever mellan 16 och 20 år. UF-ungdomarna får stöd och hjälp av lärare och rådgivare från näringslivet. Under ett läsår får eleverna uppleva ett företags livscykel genom att starta, driva och avveckla ett UF-företag.

Unga Fakta

En webbsida för nyfikna unga och gamla baserad på lekfullt lärande. Unga Fakta är en "e-learningssajt" för skolan med lärarhandledningar och årliga teman. Här finns också ett antal faktaämnen i nödvändigt och onödigt vetande samt "Panelen" där personer med specialkunskaper svarar på frågor, Ungafakta.se Bakom står tidningen Commercen (Karlshamn) och Kreativum. Ungafakta.se

Unga Spekulerar

Unga Spekulerar är ett nationellt projekt i naturvetenskap och teknik för skolår 6–9 och gymnasiet, som erbjuder möten med forskare, seminarier, workshops etc. Syftet är att skapa intresse och förståelse för dessa ämnen starkt kopplat till läroplanen. Arrangör i Skåne är Malmö Museer. Projektet stöds av stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling (KK-stiftelsen). Ungaspekulerar.nu

Vattenhallen

Vattenhallen är ett Science Center med anknytning till Lunds universitet. Lunds Tekniska Högskola (LTH) och samarbetar med Naturvetenskapliga fakulteten i verksamheten. Institutioner vid universitetet och företag har bidragit med sin expertis och sitt kunnande i utvecklingen av nya experiment. Vattenhallen tar emot elever, arrangerar lärarfortbildningar, har öppet för allmänheten, företag, institutioner och studentföreningar för att sprida teori och praktik om naturvetenskap och teknik. Vattenhallen.lth.se

Varg nosar och jagar

Varg nosar och jagar är ett skolmaterial för mellanstadiet om ekonomi och företagande. Det består av två delar: Varg nosar och jagar – en ungdomsroman av Ulf Nilsson, som är en av Sveriges främsta barn- och ungdomsförfattare och lärarhandledningen Idébanken – som innehåller olika lektionstips. Är framtaget av Svenskt Näringsliv. Svensktnaringsliv.se/material/rapporter/article27273.ece

Venture Cup

Venture Cup är en tävling för dem som vill utveckla sin affärsidé till ett framgångsrikt affärskoncept och starta företag. Vem som helst kan tävla i Venture Cup i kategorierna Miljö & Energi, Människa & Samhälle, Life Science & Teknik samt Webb, Mjukvara & Media. Venture Cup är en ideell organisation som bildades i västra Sverige 1998 på initiativ av McKinsey & Company i samarbete med Chalmers, Göteborgs universitet och Innovationsbron (dåvarande Teknikbrostiftelsen). Venturecup.se

Venture Lab

Venture Lab är Lunds universitets verksamhet för att stimulera entreprenörskap och för att stötta och hjälpa de studenter och nyexaminerade som funderar på att starta eget. De erbjuder rådgivning, föreläsningar och gratis kontor för studentföretag under ett års tid. Venturelab.lu.se

Vård- och OmsorgsCollege

Vård- och Omsorgscollege är en kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling mellan utbildningsanordnare, arbetslivet och de fackliga organisationerna i privat och offentlig verksamhet inom vård- och omsorgsområdet.

Vo-college.se

Vårt eget företag

Ett koncept där eleverna efter två dagar ska ha lärt sig att starta eget kan vara ett alternativ till att vara anställd. Eleverna får på ett lättfattligt sätt med mycket praktiskt arbete en inblick i hur man går tillväga och vad man bör tänka på när man startar eget, C4 Idéforum är en ideell förening i Kristianstad. c4ideforum.se/vart-eg-et-foret-ag

YRMiS

YRMiS är en virtuell motivationsmessa som pågår 365 dagar om året. På hemsidan finns korta inspirerande filmer av förebilder som berättar om olika yrkesroller i det moderna arbetslivet. I "lärarummet" finns arbetsuppgifter som YRMiS har tagit fram i samarbete med lärare och studie- och yrkesvägledare. Här kan du även dela med dig av dina egna lektionsförslag. YRMiS är en ideell förening. Yrmis.se

Young Entrepreneurs of Sweden

YEoS (Young Entrepreneurs of Sweden) är en medlemsstyrd organisation vars syfte är att bygga nätverk mellan, utveckla och stödja talangfulla unga entreprenörer så att de får större genomslagskraft och aktivt är med och bidrar till en bättre värld. Under evenemang, träffar och online skapar YEoS mötesplatser där entreprenörer träffas för att inspireras av, lära av och hjälpa varandra. Yeos.se

Youth Skills Sweden

Sverige har sedan 1995 deltagit i Yrkes-VM och vi har haft ett gemensamt Yrkes-SM sedan 2004. På yrkestävlingarna tävlar unga killar och tjejer inom områdena industri, hantverk, service och tjänster. Worldskills.se/

Önsketanken

Önsketanken är ett pedagogiskt verktyg för att initiera, stimulera och förstärka processen i entreprenöriellt lärande på förskolan, 4–6 år. Syftet med Önsketanken är att barnen ska få hjälp och stöd av sina lärare att visualisera sina drömmar och tankar. Genom att lyfta fram barnens idéer och låta dem vara mer delaktiga i sin egen vardag blir barnen mer initiativrika, kreativa och mer motiverade att försöka förverkliga sina drömmar. Verktöget är framtaget i Gävleborgs län. Onsketanken.se

